№ 23. | צווייטער יאהרגאנג

יודישע פאלקס־צייטונג

3 Juni 1903. | פערלאג „פאלקס־בילדונג“ ווארשא. | ח' סיון תרס"ג.

הוצאת תושיה.

מלון
של כיס.
מעברית לרוסית ואשכנזית (באותיות עבריות)
מאת י. גרזובסקי, בהשתתפות י. קלויזנער.

א) במלון הזה באו כל המלים, שבאו בתנ"ך לכל הוראותיהן, אחת מהן לא נעדרה.

ב) משני התלמודים והמון המדרשים נכנסו לתוך המלון הזה כל המלים, שחזותן מוכיחה עליהן, כי עבריות הן ורק במקרה לא באו בתנ"ך, וגם רוב המלים הארמיות, הסוריות, היוניות והרומיות, שיש להן איזה ערך שמושי. כמו כן נכנסו בו כל המלים הסוריות, היוניות והרומיות, המשמשות בספרותנו החדשה, יהי איזה ערך שיהיה להם.

ג) מן הספרות המאוחרת נתקבלו לתוכו כל המלים הטובות והנחוצות. שבאו בספרי הגאונים וחכמי ספרד, בספרות המקובלים והרבנים המאוחרים, וגם בכל ספרותנו החדשה, כפי שהתפתחה במאה האחרונה.

ד) כל המלים המתודשות בעשרים השנים האחרונות נבחרו היותר מקובלות וכל אלה שמקורן העברי נכר בנקל.

ה) מן המלים הלועזיות, המקובלות בכל השפות האירופיות בא במלון הנוכחי כל המלים הנחוצות ביותר, והנן מתורגמות רוסית ואשכנזית ומבוארות גם עברית.

ו) כל הבטויים המיוחדים, יהיו מן המקרא או מן התלמוד והספרות המאוחרת, שיש להם ערך שמושי, מתורגמים בו רוסית ואשכנזית.

ז) כל מלה עברית, שהבנתה קשה מעט, היא לא רק מתורגמת עברית ואשכנזית, כי אם גם מבוארת במלים עבריות אחדות.

ח) על יד כל פעל מסומנת מלת החבור (או אות החבור), שהוא מתקשר אתה (כמו „האבק עם", אבר ל־, מ־). כמו כן על יד השמות, שאפשר לטעות בהם, רשומה ברתוקים גם צורת מספר הרבים שלהם.

ט) המלים התלמודיות, המחודשות והלועזיות, נבדלות מן המלים המקראות ע"י סימנים שונים.

י) כל המלים שבאו במלון הזה סודרו לא ע"פ שרשיה, כנהוג במלונים העברים האחרים, כי אם ע"פ צורתן בשמוש הלשון, בכדי להקל על המשתמשים בו.

וזאת לדעת, כי אף אם אין במלון הזה כל חקירות פילולוגיות, הנה מיוסד פירוש כל מלה ומלה שבו על חקירותיהן היותר מדויקות והיותר חדשות של טובי הפילולוגים החדשים.

המלון נדפס בפורמט קטן, הפורמט הנהוג במלונים־של־כיס בכל הלשונות, ובאותיות פטיט בהירות, למען יהיה המועט מחזיק את המרובה ויהי דבר השוה לכל נפש. גם נדפס על ניר משובח ובתכלית ההדור.

נגמר עתה בדפוס כל המלון.

מחירו 2.35 רובל, עם המשלוח 2.50 רובל, מכ' 2.75 רובל.

Издат. „Тушія“ Варшава. | Verlag »Tuschija« Warschau.

„אראגא־גורסקי. ווארשא, לעשנא № 4
דאס איינציגסטע מיטעל צום אויסראטען נאגניאטקעס (היגער־אויגען) בראדאווקעס און פערהארטעטע הויט צור פרייז 30 קאפ' און 50 קאפ' פארדערן איבעראל.
25—17 (129)

די קאנדיטעריי פון ברידער קאטליצקי
אין ווארשא:
1) נאוואליפקי נומר 8 ביי האטעל „ראססיא". — 2) פיליע: אייזערנער טהויער נומר 3 ביים זאקסישען גארטען
(טעלעפאן 1148 נומר)

נעמט אן אלערליי בעשטעלונגען פון קאנדיטעריי זאכען, ווי: טארטען, מאראז־שענע, קאנפעקטען, פיראמידען און פיראושנעס. די אלע סארטען קען מען צו פסח בעקומען אין שטרענגסטע כשרות. בעשטעלונגען פון פרעמדע שטעדט ווערען פינקטליך פערפערטיגט און ארויסגעשיקט אויף מיטעלמעסיגע פריי־זען, ווען מען שיקט צו 25 פראצענט האנד געלד.
15—11 (174)

לעזט און הערט דעם אמת!!
אלע אנאנסירטע ברוכבענדער מיט עלעקטריע היילען נישט אויס קיין שום ברוך. דאס גוטיגקייט פון איינען ברוכבאנד איז נור ער זאל פעסט איינהאלטען דעם ברוך און נישט דריקען דעם קערפער.
זאלכע פערפערטיגט אין אייגענער פאבריק וועלכע איז בעהרט געווארען מיט מעדאילע פון דער דאקטארסקע אויסשטעלונג

Д. Мошковскій, Варшава
Налевки № 37
(135) 50—13

הויז־דרוקעריי
מיט מיינע טיפען־דרוקעריי גארניטורען אין אלע שפראכען אויך העברייאיש קאן יעדערמאן זעלבסט דרוקען אלעס וואס ער האבען וויל:
צו בעציען אויס דער איינציגער פאבריק אין גאנץ רוססלאנד „ПОБѢДА“ е. вижн. буквъ
И. А. ЛЕВИНСОНА
въ ОДЕССѢ, Пушкинская, уг. Полицейск. ул., 16
und in WIEN, Adlergasse 12.

גארניטור № 60 מיט 100 בוכשטאבען 1.	„ 62 „ 200 „ 2.—	„ 63 „ 335 „ 3.—	
גארניטור № 65 מיט 540 בוכשטאבען 4.50	„ 66 „ 780 „ 6.—	„ 67 „ 1160 „ 10.—	

מיינע פאבריקען פערפערטיגען אויך שטעמפעל אונד זיעגעל נור פאס בעסטען מאטעריאל
פרייזקוראנטע ווערדען פערזענדעט נאך ערהאלט איינער פאסטמארקע 7 קאפ.
אגענטען ווערדען איבעראל געזוכט

170 **ד"ר י. אלאפין** 12 12
ווארשא, טלאמאצקי 1.
בעהאנדעלט הויט-, ווענערישע קראנק-
הייטען אונ מענערשוועכע, נעמט אהן ביז
10 אוהר פריה אונ פון 5 ביז 7 נאכמיטאג,
פרויען פון 4 ביז 5 נאכמיטאג.

ТОЛЬКО нѣсколькими рублями может каждый завести постоянный хорошій заработокъ у себя дома. Объясненіе безплатно.
Адресъ: **Я. Найдичъ, Варшава.**

בבית מסחר הספרים
י. ראזומאווסקי בברדיטשוב
ובהמחלקה שלו **בווארשא, נאלעווקי 34**
אצל **א. צייללענגאלד** נמכרים כל מיני
(217) ספרים במקחים נמוכים. 1—50

בית־מסחר ספרים
ב. צ. שיינפינקעל
ווארשא ולאטע 63
מוכר, קונה ומחליף כל מיני ספרים
2—50 בתנאים נאותים למאד. (210)

ביבליותיקה לבני הנעורים (הוצאת „תושיה"):

I לילדים:

1) קובץ שיחות קטן (שיחה) מאת י. גוסטפסון, תר' נ. פינס. 2) ידידי המלך עמינדב (שיחה) — הנ"ל, תר' הנ"ל. 3) הרועה ובת המלך (אגדה) —הנ"ל, תר' י. ב. לבנר. 4) א] המלך אשר שנתו נגזלה, ב] פרחי ששון (אגדות)—הנ"ל, תר' הנ"ל. 5) ארבעים שודדים (אגדה ערבית)—תר' מ. סילמן. 6) שלשה אחים (שיחה)—ר. גוסטפסון, תר' נ. פינס. 7) רחוב הזהב (אגדה עברית)--ל. ויזל, תר' י. ב. לבנר. 8—10) א] עשר ואשר, ב] גדול העליליה (אגדות ערביות)—תר' הנ"ל. 11, 12) א] גמול ישרים או רחוב מיזל, ב] הרמב"ם והעלם האלם (אגדות עבריות) — ל. ויזל, תר' הנ"ל. 13) החבצלות (ספור)—רוטשיין, תר' נ. פינס. [14]) הכליף־החסידה (אגדה) — הויף, תר' י. ב. לבנר. 15) א] פרעה מלך מצרים (ספור הסטורי) — ד'ספירל, ב] בלב־ים (אגדה מדרשית)—תר' הנ"ל, 16) איש בלי לב (אגדה אנגלית)—תר' א. ליבושיצקי. 17) הדיג והדגה (אגדה בחרוזים) — א. ס. פישקין, תר' הנ"ל. 18) ל"ג בעומר (ספור) — ש. דינר. 19) הכלה האמתית (אגדה) — האחים גרים, תר' ש. ברמן. 20) יוחנן הנאמן (אגדה) — הנ"ל, תר' הנ"ל. 21, 22) א] הרח אוהב הכסף ספור התולים), ב] עשיר אמלל (אגדה) —תר' מ. סילמן. 23) המלך שלמה ומשחקי השח־מט (אגדה מזרחית) — תר' א. ב. 24) לב אבן (אגדה עברית) —ל. פיליפזון, תר' פ. קפלן. 25) אח ואחות (ספור)—תר' הנ"ל. 26) גלית הנדיב (ספור)—תר' א. ליבושיצקי. 27) לבנת שלג (אגדה) — האחים גרים, תר' ש. ברמן. 28) השד ושלש שערות הזהב (אגדה) — הנ"ל, תר' הנ"ל. 29) א] בית היער, ב] הנחש הלבן (אגדות)—הנ"ל, תר' הנ"ל. 30) א] הברקת, ב] אשר ועני (ספורים)— י. ב. לבנר. 31—54) כל אגדות ישראל (חלק א', 24 חוברות) — הנ"ל. 55) ילד מצל (שיחה)—א. ברוסילובסקי. 56—58) משלי ילדים (3 חוברות) — שלמון. 59, 60 מעשה בנבוכדנצר שנהפך לדב (ספור) — י. צ. לוין. 61—75) למען אחי הקטנים (שירים מקוריים ומתרגמים, 15 חוברות) — א. ליבושיצקי. 76 — 78) מיגון לשמחה (ספור)—כ. שמידט, תר' י. ב. לבנר. 79) ימים מקדם (ספור) — מ. הורליק. 80) ילדים עובדים (ג' ספורים: 1] יעקב, 2] יונינה, 3] רחבות)—י. גרזובסקי. 81—90) שיחות ילדים (10 חוברות) — י. שטינברג. 91—93) למך ולמך (ספור־אגדה)—י. צ. לוין. 94—95) נח בתבה (ספור־אגדה) — הנ"ל. 96—97) העצמות היבשות (ספור־אגדה) — הנ"ל. 98—99) הפחה הרועה (אגדת בני קדם) — תר' ב. רוביניוק. 100) מעשה בבן מלך (אגדה)—הנ"ל. 101) א] החסידה, ב] החידה (אגדות)—האחים גרים, תר' ש. ברמן. 102) א] יקטן הנבון, ב] זלפה החכמה, ג] המסחר הטוב (אגדות)—הנ"ל, תר' הנ"ל. 103) א] מלך הר הזהב, ב] שלמית ושלמה (אגדות)—הנ"ל—הנ"ל. 104) א] ארון הזכוכית, ב] החתן השודד (אגדות)—הנ"ל, תר' הנ"ל. 105) עפר האילים (אגדה) —הנ"ל, תר' הנ"ל. 106) בת יחידה (ספור)—תר' א. ליבושיצקי. 107) המזמרת הקטנה (ספור)—תר' הנ"ל. 108) א] המשורר העני, ב] דבורה הזקנה (ספורים)—תר' הנ"ל. 109) מעשה בשלטן אחד (אגדה ערבית) —תר' הנ"ל. 110 א] המלאך הגואל, ב] הכוכבים שאבדו (פנטסיות)—תר' הנ"ל. 111—155) כל אגדות ישראל (חלק ב', 45 חוב')—י. ב. לבנר. 156) צפור־הזהב (אגדה)—האחים גרים, תר' ש. ברמן. 157) החיט אמיץ הלב (אגדה) — הנ"ל, תר' הנ"ל. 158) רמוצה (אגדה)— הנ"ל, תר' הנ"ל. 159) א] כפה אדומה, ב] הקציעה (אגדות)—הנ"ל, תר' הנ"ל. 160) רעת האוזים (אגדה) — הנ"ל, תר' הנ"ל. 161—163) בני המלך והלביא (אגדה מזרחית, ג' חוב') — תר' ה. ד. רוזנשטיין. 164) דבוריה (אגדה) — תר' פ. קפלן. 165) אי־הסוף (אגדה)—תר' א. רוזט. 166) חכמה נפלאה (ספור)—תר' חיים רבינוביץ. 167, 168) א] רבי אליעזר בן הורקנוס (תולדה)—י. מיוחס, ב] מעשה באיש מופת (ספור) — ק. ל. סילמן. 169, 170) שולמית (אגדה, מימי שלמה מלך ישראל)—י. שטינברג. 171) א] גבה מעל גבה (משל), ב] המנדרין והבגדיחן (בדיחה)—תר' י. ב. לבנר.

מחיר כל נומר 4 ק'. פאר' לכל חוברת או לשלש ביחד 2 ק'; כל 5 נומרים בכרך קטן אחד מכ' בבד אדום מחירו 20 ק'. פאר' 4 ק'; כל 10 נומרים בכרך אחד מכ' 50 ק'. פאר' 6 ק'; כל 15 נומרים בכרך אחד מכורך הדר בבד 75 ק'. פאר' 10 ק'.

מחיר כל אגדות ישראל מאת י. ב. לבנר (מאשר מטעה"מ) (פורמט קטן) ח"א מכ' הדר 1.45 ר'. פאר' 14 קאפ; ח"ב בשני כרכים מכ' הדר כ"א 1.05 ר'. פארטא לכ"א 14 קאפ'.

מחיר ילקוט ספורים (י"ד ספורים) מאת י. ב. לבנר (מאשר מטעה"מ) 56 ק', מכ' הדר 70 ק'. פאר' 10 ק'.

II לנערים:

1] א—ב) מלחמת אחים (ספור ע"פ ו. הוגא). י. ב. לבנר.
2) ג) אגריפס הראשון (ציור הסטורי). א. ז. רבינוביץ.
3] ד—ה) השבוי בקוקז (ספור, טולסטוי) תר' הנ"ל.
4] ו—י) המוהיקני האחרון (ספור ע"פ קופר). י. ב. לבנר.
5] יא—יג) אי בורניא (ספור מסע ע"פ מיינריד). א. ז. רבינוביץ.
6] יד) בני משה (אגדה). ל. מקלר.
7] טו) הנדחים בירכתי צפון (ספור־מסע). תר' מ. ס. איזנשטדט.
8] טז—כ) מגבורי האומה (תולדות ישראל ע"י ביוגרפיות) 5 חוברות: 1) עזרא ונחמיה; 2) שמעון הצדיק וחוניו בנו; 3) יהודה המכבי; 4) שמעון בן שטח ושלומית אחותו; 5) הלל הבבלי (הזקן). ש. ברמן.
9] כא—כה) בן המלך והעני (ספור ע"פ מרק טוען). 5 חוברות. י. גרזובסקי.
10) כו—כט) האח העור (ספור ע"פ גרן). 4 חוברות. י. ב. לבנר.
11] ל) הצעד הראשון (ספור). תר' פ. קפלן.
12] לא—לה) מחיי הטבע (ספורים מחיי החיות, פ. ברנדל). 5 חוברות. תר' י. גרזובסקי.
13] לו—נ) מגבורי האומה (כנ"ל) 15 חוברות: 6) רבן גמליאל הזקן; 7) אלעזר בן חנניה הכהן ויוחנן בן לוי מגוש חלב; 8) רבי יוחנן בן זכאי 9) רבן גמליאל דיבנה; 10) רבי יהושע בן חנניה; 11) רבי טרפון; 12) רבי ישמעאל בן אלישע; 13) רבי עקיבה בן יוסף, 14) שמעון בר־כוכבא; 15) רבי מאיר; 16) רבן שמעון בן גמליאל; 17) רבי שמעון בן יוחאי; 18) רבי יוסי בן חלפתא; 19) רבי יהודה הנשיא, חוברת א'; 20) רבי יהודה הנשיא, חוברת ב'. ש. ברמן.
14] נא—נב) הנודד הקטן (ספור, ה. אנמיצים). 2 חוב'. תר' א. ליבושיצקי.
15] נג—נד) ברונא הנודד (ספור). תר' א. הייבשוביץ.
16] נה) שני המלכים (ספור). תר' ב. רוביניוק.
17] נו) נחל דמעה (אגדה קוקזית). תר' הנ"ל.
18] נז—נח) יונת המלכה (אגדה). תר' מ רודיוב.
19] נט—ס) חכמת העמים (מספורי לבולי). תר' י. גרזובסקי.
20] סא—ע) מגבורי האומה (כנ"ל) 10 חוברות: 1) רבי הנינא בן חמא; 2) רב (אבא אריכא); 3) הנ"ל; 4) שמואל (ירחינאי); 5) רבי יוחנן בן נפחא; 6) הנ"ל; 7) רבי שמעון בן לקיש (ריש לקיש); 8) רב הונא ורב יהודה; 9) רבי אבוהו; 10) רבה ורב יוסף. שלמה ברמן.
21] עא—עג) 1) אהבת אם (ספור), 2) יחזקאל (ספור). י. שטינברג.
22] עד) 1) שכולה, 2) כתב הזובבים, 3) האח והאחות, 4) החסיד והחסידה (מעשיות). הנ"ל.
23] עה) 1) שרח בת אשר, 2) צפורה (אגדה). י. שטינברג.
24] עו) 1) חץ תשועה, 2) מלת פלאים (אגדות). הנ"ל.
25] עז) 1) תמרי. של משה עשר, 2 גור הדין (אגדות) הנ"ל.
26] עח, עט) 1) צחוק שפתים (ספור), 2) האיף (ספור) י. ב. לבנר.
27] פ) במקום דרשה (מחזה לילדים). י. ח. טביוב.
28] פא) נשף פורים (מחזה לילדים במערכה אחת). מ. מונסבין.
29] פב) החמסן הקטן (חזיון בעלילה אחת וחמשה מחזות). מ הורליק.
30] פג—פד) מוכר נער רע (חזיון בשמונה עשר מחזה). תר' הנ"ל.
31] פה) העניים (חזיון בעלילה אחת וחמשה מחזות). תר' י. מ. זלקינד.
32] פו—צ) מחיי הטבע (ספורים מחיי החיות, פ. ברנדל). תר' י. גרזובסקי.
33] צא) מחיי הילדים בארץ ישראל (ספורים). חמדה בן־יהודה.

מחיר כל נומר 6 ק'. פאר' לאחד או לשנים 2 ק'; כל 5 נומרים מכ' בכריכה יפה 40 ק'. פאר' 6; כל 10 נומרים מכ' הדר 80 ק'. פאר' 10 ק'.

Издательство „ТУШІЯ", Варшава. — Verlag „TUSCHIJAH", Warschau.

אומזוסט אהן געלד!!
שיקט מען יעדען א ביכעל וועגען שניידען אונ נייהען אלערליי מלבושים. אדרעסע:
Г-жѣ Бертѣ Найдичъ, Варшава.

„Chromolin"
„כראָמאָלין" דאס איינציגע ניט שאדליכע מיטטעל
צום פוצען אונ קאנסערווירען שוהווערק, מאכט א זעלטענעם גלאנץ. פערקויף אין שוהווערק מאגאזינען אונ אפטהעקען
12—3 סקלאדעס (209)
אגענטען ווערדען געזוכט
L. Schneider,
Warszawa Nowy-Świat 34.

פאבריק פון פייערפעסטע 15—1995
אייזערנע קאססעס
עמפפעהלט איהר אויס־ארבייטונג נאך נייעסטעם סיסטעם, קאנקורירט מיט די פרייזען אין פערגרעסערט די №№ געגען אנדערע פאבריקען פרייז קוראנטען פראנקא
Ш. Хари, Варшава, Новолипье 40

אהוב את המלאכה!
אללע סארטען שפיגעל מאכען לערנט אויס גרינטליך, אויך דורך בריעפע
דער 25-יעהריגער פראקטיקאנט אין דיא שפיגעלפאבריקאציאן
Адресъ: **Юдку Вейнбляту**
Варшава, Слизкая 22.
(105) 25—14

הוצאת ישורון:
הדשה!
כל כתבי ראובן אשר ברוידעס
לע"ע יצאו לאור:
א) **שתי הקצות** ב"ח, מחירו 1.50 רובל
ב) **שירים עתיקים**, מחירו 50 קאפ.
201 לפנות אל: 3—3
Книгоизд. Іешурунъ, Вильна

חומש לתלמידים
עס איז אפגעדרוקט די ערשטע העפט פון חומש לתלמידים. דער חומש וועט ברענגען פיעל נוטצען אונ וועט פערגרינגערן דיא שווערע ארבייט פון מלמדים אונ תלמידים. פרייז פיר א העפט 30 קאפ
אדרעססע פון הערויסגעבער:
ОДЕССА, Кастецкая № 1.
215 **М. Гиндину.**

לעזט ביכער
אין 5 שפראכען
אין צוקערמאנ'ס לייה-ביב-ליאטהעק
213 10—1
ווארשא, נאלעווקי 7.

אבאנאמענטס-פרייז פאר רוסלאנד:
יעהרליך 4 רובל, האלב-יעהרליך 2 רובל
פיערטעל-יעהרליך 1 רובל.
צוזאמען מיט דער פרעמיע „אלע ווערק פון
שלום עליכם": יעהרליך 5 רובל; האלב-
יעהרליך 3 רובל, פיערטעל-יעהרליך 1.50
רובל. יעהרליכע אבאנענטען קענען די 5 ר
אויסצאהלען אין ראטען: ביים איינשרייבען
2 רובל, דעם 1-טען אפריל 1 רובל, 1-טען
יולי 1 רובל און דעם 1-טען אקטאבער די
לעצטע ראטע 1 רובל.
איינצעלנע נומערן 8 קאפ. 20 העלער.

פרייז פאר מודעות (אנצייגען):
פאר יעדער קליינע שורה פעטיט 15 קאפ.
30 העלער, 40 פעניג.
אויף די ערשטע זייטע פאר דעם טעקסט
30 קאפ. 60 העלער, 80 פעניג.

יודישע
פאלקס-צייטונג

א וואכענבלאט פאר אלע יודישע אינטערעסען.

אבאנאמענטס-פרייז:
עסטרייך-אונגארן: יעהרליך 10 קראנען,
האלב-יעהרליך . . . . 5 „
פיערטעל-יעהרליך . . . 2.50 „
דייטשלאנד: יעהרליך . . . 9 מארק.
אמעריקא, ענגלאנד יעהר. 8 שילינג 8 פענס.
אנדערע לענדער: יעהרליך 11 פראנק.
צוזאמען מיט דער פרעמיע „אלע ווערק פון
שלום עליכם": יעהרליך 12.50 קראנען;
11.25 מארק; 11 שילינג; 14 פראנק.
האלב-יעהרליך 7.50 קראנען; 6.75 מארק
6.60 שילינג; 8.40 פראנק; פירטעל-יעהר-
ליך 3.75 קראנען; 3.40 מארק; 3.30
שילינג; 7.29 פראנק.
ענדערן די אדרעסע קאסט 20 קאפ.
40 העלער.

די אדרעסע פאר רוסלאנד:
Издательство „Тушія" Варшава
для „ФОЛКСБИЛДУНГЪ"
מינדליך: נאוואליפקי 7, וואהנונג 9.

**די אדרעסע פאר עסטרייך-אונגארן
און אנדערע לענדער:**
Administration
„Jüdische Volks-Zeitung"
Krakau, Sebastyangasse 32.

3 Juni 1903. Nr. 23. ח' סיון תרס"ג.

די רעדאקציע „יודישע פאלקס-צייטונג" איז מודיע, אז זי איז צוגעטרעטען ארויסצוגעבען א זאמעל-בוך (סבארניק) פאר דעם פאלק מיט דעם נאמען

„ה י ל ף"

די גאנצע הכנסה פון דעם סבארניק וועט
געהן פאר די פאראומגליקטע יודען אין קישינוב.

אין דעם סבארניק וועלען אריינקומען זאכען פון די בעסטע יודישע שריפטשטעלער, וואס שרייבען זשארגאן און העברייאיש און אויך די וואס שרייבען אין אייראפייאישע שפראכען, וואס וועלען פון דער רעדאקציע איבערזעצט ווערען אין זשארגאן.

אויך וועלען אריינקומען אין דעם זאמעל-בוך אילוסטראציעס פון בעריהמטע יודישע קינסטלער.

אין זאמעל-בוך „הילף" וועלען אריינקומען אריגינעלע ארטיקלען פון

לעוו טאלסטאי און מאקסים גארקי

איבערזעצט פון רוסישען אין זשארגאן דורך אונזער מיטארבייטער שלום עליכם.

פון די יודישע שריפטשטעלער האבען ביז איצטער זיך אנגערופען מיטצואַרבייטען אין זאמעל-בוך „ה י ל ף": **מענדעלי מוכר ספרים** (שלום-יעקב אבראמאוויטש); **שלום עליכם** (ש. ראבינאוויטש); **דוד פרישמאן; בן-עמי** (מ. ראבינאוויטש) און **עזרא גאלדין.**

די ווייטער צוגעקומענע שריפטשטעלער וועלען מיר מודיע זיין אין אונזער צייטונג.

דער פרייז פון סבארניק איז 1 רובל מיט פארטא.

דעם חשבון פון דער הכנסה מיט דער הוצאה פון סבארניק וועלען מיר אין דער צייט מודיע זיין אין אלע יודישע צייטונגען.

רעדאקציע „**יודישע פאלקס-צייטונג**".

שינה באקשט
אברהם מנחם קאמען
פערלאבט
ווילנא — חדש אייר, תרס"ג. — ווארשא.

זאנגווילס רעדע
אויף דעם ציוניסטען־טאג אין לאנדאן.

א יאהר איז שוין אריבער זייט איך האב פאר אייך מיין לעצטע רעדע געהאלטען. אין דעם משך פון יאהר זענען פארגעפאלען א סך זאכען, וואס האבען אונז א סך נעהנטער געבראכט צו אונזער ציעל. פאר איינינע חדשים איז געוועזען א קאמיסיאן געגען די איינוואנדערער און די צייטען וועלען מיר וויסען וואס די קאמיסיאן האט בעשלאסען. די חברה „יק"א" האט דערלאנגט א בקשה צום פארלאמענט, מען זאל רחמנות האבען אויף די ארעמע מיליאנערען און ערלויבען אומצוענדערען איהרע תקנות. אין דרום אפריקא האט לארד מילנער געגעבען דעם ציוניסטישען פעראיין דאס רעכט צו געבען ערלויבנישע די יודען וואס ווילען צוריק קומען נאך טראנסוואל; דערמיט האט ער דעם ציוניזמוס געגעבען א פאליטישע מאכט. פון אמעריקא האט דער פרעזידענט רוזעוועלט געשיקט צו די רומענישע רעגירונג א בריף וועגען איהר בעהאנדלונג מיט די דארטיגע יודען. וואלטען אלע אונזערע יודישע מאגנאטען זיך אזוי אויפגעפיהרט ווי דער לאנדאנער יודישער לארד־מער, וועלכער האט דעם רומענישען געזאנדטען נישט איינגעלאדען צו דעם באנקעט, וואס ער האט געמאכט, וואלטען מיר אפשר גאר אויף איין אנדערע, בעסערע מדרגה געשטאנען, וואלט אפשר נישט פאסירט דאס, וואס האט נישט לאנג אין קישינוב פאסירט און וואס מיר וועלען עס קענען ניט אזוי לייכט פארגעס'ן.

עס איז קיין ספק נישט, אז די איינוואנדערונגס קאמיסיאן וועט ארויסגעבען געזעצע, לויט וועלכע עס וועט מוזען פערקלענערט ווערען די צאהל פון די יודישע איינוואנדערער אין ענגלאנד.

אנדערע וועלען אונז, ציוניסטען, פרעגען א קשיא: פאר וואס זייט איהר, ציוניסטען, וואס אייער גאנצער צוועק איז צו געפינען פאר אייער פאלק א זיכערע היים, געגען דעם געזעץ, וואס וויל פארביטען יודען איינצוואנדערען אין ענגלאנד, אדרבא, איהר דארפט גאר דערמיט זעהר צופרידען זיין, ווייל דאס וועט אייך פיהרען נעהנטער צו אייער ציעל? דערויף האב איך צו ענטפערען איינינע תירוצים. ערשטענס זענ'ן מיר, וואס זענען אין ענגלאנד געבארען און געוואקסען, גוטע און טרייע ענגלישע בירגער און ווילען דעריבער, אז די פרייהייט, מיט וועלכע ענגלאנד קאן געגען די אנדערע אייראפייאישע פעלקער שטאלצירען, זאל נישט געשטערט ווערען. צווייטענס דערמאנען מיר זיך אלס יודען אן משה'ס תורה, אין וועלכע עס שטעהט געשריבען: „וגר לא תלחצו כי אתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים", דאס איז טייטש: איהר זאלט דעם פרעמדען נישט אונטערדריקען דען איהר ווייסט דאך ווי עס איז דעם פרעמדען צום מוט, דען איהר זייט דאך אליין א מאל געוועזען פרעמדע אין לאנד מצרים. עס טוט גענוג וועה דאס הארץ צו זעהן ווי יודען, וואס זענען גאר נישט לאנג אנגעקומען קיין ענגלאנד, זענען אויך געגען די איינוואנדערונג, און דריטענס זענען מיר ציוניסטען געגען אלץ וואס עס קאן אונזער פאלק אבשוואכען און איהם זיין פרייהייט בעדרוקען. אמת מיר ווינשען און בעמיהען זיך מיט אלע אונזערע כחות צו שאפען אונזער פאלק א זיכערע היים, מיר קאנען אבער נישט רויבען פון יעדען איינצעלנעם פון אונז דאס רעכט צו לעבען וואו עס געפעלט איהם אזוי גוט ווי איינצעלנע מענשען פון אנדערע פעלקער וועלען האבען דאס רעכט צווישען אונז זיך צו בעזעצען.

מחמת דעם טעם, וואס איך האב דא ערשט געזאגט דארפען זיך שוין די ענגלישע יודישע מיליאנערען אויפהערען צו שרעקען טאמער וועט מען זיי, חס ושלום, איבער געוואלד פיהרען קיין ארץ ישראל. זייער שרעק איז איין אומזיסטער, מיר הייבען גאר נישט אן צו טראכטען, אז זיי זאלען אהן זייער אייגענעם ווילען געהן אין ציון. מיר

פעליעטאן.

גרינס אויף שבועות.

(א פרייליכע מעשה מיט א וויסטען סוף)

פון שלום־עליכם.

א

איהר פארשטעהט צי ניין? די מאמע האט מיך געשיקט. די מאמע אליין האט מיך געשיקט אנרייסען און ברענגען גרינס אויף שבועות.

וועלכס הייסט גרינס אויף שבועות, ווילט איהר וויסען? גרינס אויף שבועות איז פארהאן ביי יודען אלערליי: פארהאן „ליובּיסטיק", פארהאן „טאטארסקי־זעליע", און פארהאן „בוזינא, און פארהאן ביי יודען נאך אנדערע מינים גראזען. דאס הייסט, ביי יודען איז ניטא קיין שום גראזען, ווי קומט צו אונז גראז? גראז איז דאך א זאך וואס וואקסט אין דרויסען, אויף דער ערד, און וואס נעהר זיך אן א יוד מיט'ן דרויסען, און וואס פאר מחותנים זענען מיר מיט ערד? ניט אומזיסט זינגען מיר אלע יום־טוב אין דער שמונה־עשרה: „ונתרחקנו מעל אדמתנו."—און מיר האבען זיך דערווייטערט פון דער ערד, דאס הייסט, מע האט אונז דערווייטערט, אפגעריסען פון דער ערד, לכן טראגען מיר זי אריין אין שטוב אריין, אז סע קומט יום־טוב. מיר קויפען איין „ליובּיסטיק" אין מארק, מאכען פון דעם קרענצלעך, אלערליי רערלעך און מגן־דוד'ס, באהענגען די שפיגלען, מיט די הענגלייכטער, מיט די לאמפען, און בעטען ׳ויס די ערד מיט שמעקענדיגע גראז. און אין שטוב ביי אונז ווערד פריש כמו ווי אין דרויסען און גרין כמו ווי אין פעלד, און יודען קוקען און קוועלען, שמעקען דעם ריח פונ'ם גראז, און יודען דערמאנען זיך, אז זיי זענען אויך געוועזען אמאל א פאלק פון איין אייגענעם אין דרויסען, מיט אייגענער ערד, מיט אונזער אייגענעם „ליובּיסטיק" און מיט אונזער אייגען שמעקענדיגען גראז...

ב

געוואוכט האב איך, אז ליובּיסטיק און שמעקענדיג גראז וואקסט אויף יענער זייט טייך, העט ווייט אונטערן שטאדט ארויס, דארט וואו עס גרינט פון דער ווייטען דאס ברייטע פעלד אהן א ברעג, דארט וואו דער בלויער הימעל געהט זיך צונויף מיט דער ערד, דארט וואו אלע פארנאכט לאזט זיך אראפ די רויטע פייערינע זון, ווערד פארזונקען און לאזט איבער נאך זיך א לאנגען בלוטיגען פאס, דארט וואו עס קוואקען און גראגערען די זשאבעס, וואס געבען אפ קאנצערט

גלויבין נישט די אלטמאדישע ציוניסטען, אונ אויף קיין נסים פארלאזען מיר זיך נישט. די יודישע גבירים האבען אוודאי נישט מורא צו האבען, אז אין ענגלאנד זאל אויך אמאל ווערען שלעכטע צייטען פאר יודען. אבער מיר בעפאלט איין אימה, ווען איך דערמאן מיך, וואס עס וואלט געווען ווען ענגלאנד וואלט געהאט א מפלה אין די מלחמה מיט די בורען אונ נישט קיין נצחון, וואלט מען נישט דארין בעשולדיגט די יודישע קאפיטאליסטען, אז זיי האט מען אלע צרות צו פארדאנקען? דענסטמאל וואלט קיינער נישט דערמאנט, אז יודישע סאלדאטען זענען גלייך מיט די ענגלישע געפאלען אויף דעם שלאכט פעלד.

מיר יודען זענען אריינגעקומען אין ענגלאנד שוין מיט הונדערטער יאהרען צוריק, צוזאמען מיט דעם ערשטען נארמאנישען קעניג אין ענגלאנד אונ האבען דעם לאנד א סך א סך נוצען געבראכט מיט אונזער געלד אונ אונזער וויסענשאפט, נו האט דאס אונז עפיס א סך געהאלפען אין 75 יאהר שפעטער אבצוהאלטען, מען זאל אונז פון ענגלאנד נישט ארויסטרייבען? צוערשט האט מען אונז געקוויילט אונ געפייניגט מיט אלערליי ענוים קשים אונ דערנאך האט מען די 16,000 יודען, וואס האבען ליבערסט געוואלט פארטריבען ווערען איידער בייטען דעם גלויבען, געלאזט געהן וואו די אויגען טראגען. א שיפס־קאפיטאן האט א גרויסע צאהל יודישע גבירים אראב געטריבען פון זיין שיף אונ זיי אויף א זאנד־באנק אין מיטען ים געלאזען, אונ זיי איין עצה געגעבען, זיי זאלען זיך בעזארגען א נייעם משה'ן, וואס זאל זיי שפאלטען דעם ים.

ערשט אין לעצטען פיערטעל פון זיבצעהנטען יאהרהונדערט האבען זיי זיך אין ענגלאנד ווידער אונגעשטערט בעזעצט אונ היינט אין מעהר אלס צוויי הונדערט יאהר שפעטער איז שוין ווייטער די ערד אונטער אונזערע פיס נישט זיכער, אונ עס ווייזט זיך ווייטער א האנט, וואס שרייבט אויף דער וואנט שלעכטע נביאות. איך זאג נישט, אז ענגלאנד די מוטער פון פרייהייט אונ גלייכהייט וועט ווידער פארזינקען אין מיטעל־אלטער. העכסטענס קאן עס נאר קומען צו לייכטע אונרוהען געגען די יודען, אבער נישט ווייטער. דאס ענגלישע הארץ איז גענוג געזונט אונ וועט, ווי איך גלויב, זיך נישט אבווענדען פון די ארימע אומגליקליכע יודען, וואס דער שרעק טרייבט זיי אונ יאגט זיי אין איהר לאנד, זיך צו בעשיצען אונ וועט זיי געווים העלפען צו געפינען א זיכערע היים. אבער אין פראנקרייך, וואו איידער עס האט זיך בעוויזען דער ענין דרייפוס האבען די דארטיגע יודען זיך גינהאלטען פאר זיכער אונ געשיצט אויף אייביג, אין דעם דאזיגען פראנקרייך האב איך געהערט פון זיכערע מענשען, וואס ווייסען ריכטיג די דארטיגע לאגע, אז קוים זאל דארטען אויסברעכען א רעוואלוציע וועלען די יודען זיין דאס כפרה היהנדל. לאמיר האפען, אז ביז עס וועט א רעוואלוציע אויסברעכען וועלען מיר שוין האבען אהיים פאר די יודישע אנטלאפענע פון פראנקרייך, אהיים אין ציון.

אונ דענסטמאל האף איך, וועט א ראטהשילד נישט מעהר האבען קיין חשק צו זיין געזאנדטער אין פאריז, אונ בנוגע צו דעם באראן עדמונד ראטהשילד וועט ער אוודאי זיך נישט שעמען צו בעזעצען אין איינע פון די קאלאניעס, וואס ער האט מיט זיין גוט הארץ געגרינדעט אונ וועט זיין איין אמת'ער פאטער אין זיין לאנד, וואס וועט זיין נאמען געדענקען אויף אייביג. עס איז ביי מיר קיין ספק נישט, אז אפילו לארד ראטהשילד וועט וועלען האבען כאטש איין איינציגע זומער־וואהנונג אין ציון, ווי זיין קרוב לארד ראזבערי האט היינט אין נעאפעל. זייט לארד ראטהשילד איז געווארען מיטגליד פון דער פרעמדען־קאמיסיאן אונ האט בעטראכט די שנאה געגען זיין פאלק, קוקט ער גאר אויף די יודענפראגע מיט אנדערע אויגען. דאס ערשטע מאל אין זיין לעבען האט ער מיט זיינע אייגענע אויגען די יודישע פראגע געהערט אונ געזעהען. ביז דענסטמאל אבער האט איהם די יודישע פראגע נאר אינטערעסירט אויף אזוי פיעל צו וויסען „וויפיעל דארף ער פאר זיין ארעם פאלק געבען". אונ געגעבען האט ער אלע מאל, ווען עס איז גאר נייטיג געווען

אין די ליבע, ווארעמע זומערנאכט.—בקצור גרינס אויף שבועות קריגט מען דארט, וואו איך בין נאך קיין מאל נישט געווען, אונ טאקי דערפאר, וואס איך בין נאך דארט קיין מאל נישט געווען, האט זיך מיר זעהר געוואלט דארטען זיין, אונ מיט א פרייליך הארץ אונ מיט א וואהל געמוטה האב איך מיך געלאזט אין וועג אריין, גאנץ געשמיידיג, גענאנגען אונ געטאנצט, נאר נישט באמערקט, אז איך בין שוין אויף יענער זייט ראנאטקע, נאך ווייטער פונ'ם בית עולם, וואס אהינצו פלעגען מיר געהן אלע תשעה־באב אינאיינעם מיט'ן רבין ווארפען קנאבעל אויף די קברים אונ שטילערהייד, בגנבה פונ'ם רבין, רייסען בורקעס.

איין אמת'ע נסיעה קאן מען אנרופען נאר די נסיעה, וואס א מענש מאכט איינער אליין, אהן חברים, אהן א שום איבערשלאג. איך בין מיר איינער אליין א פריי פייגעלי אין דער גרויסער ברייטער וועלט; איבער מיר איז די גאנצע גרויסע בלויע יארמילקע, וואס מע רופט זי הימעל; מיר איינעם אליין לייכט די שענע ליכטיגע טאג־מלכה, וואס מע רופט זי זון; פון מיינעטוועגען אליין האבען זיך עס צעגויפגעקליבען דא אין פרייען פעלד די אלע זינגערם, מיט אלע פייפערס מיט אלע שפרינגערם אונ נאר צוליב מיר אליין האט זיך צענומען די שמעקענדיגע רויז, צעשפרייט דער לאנגער דער געלער סאנישניק, צעצוויקעלט אונ צעשפרענקעלט דאס גאנצע ברייטע פעלד מיט אלע זיינע אנטיקלעך פון דער מילדער נאטור, קיינער קוועטשט מיך ניט, קיינער שטערט מיר ניט, קיינער זעהט מיך ניט, אחוץ גאט, אונ איך קאן מיר טהון וואס איך וויל: וויל איך—זינג איך מיר א שענעם „כבקרת", וויל איך—שריי איך משוגע'נער ווייז אונ ריים זיך אויפ'ן האלז, וויל איך—לעג איך צונויף די האנט ווי א שופר אונ בלאז מיר א „תקיעה גדולה" אונ שפיעל מיר א „טרובאטש", וויל איך—טהו איך מיך נאר א וואלגער ווי איך שטעה אונ געה אויפ'ן גרינעם גראז אונ קאטשע מיך אויף אלע זייטען ווי א לאשעקל, ווער וועט מיר זאגען א דעה אונ ווער וועמען הער איך?

ג

דער טאג איז געווען אזוי ווארעם, די זון אזוי שען, דער הימעל אזוי לויטער, דאס פעלד אזוי גרין, דאס גראז אזוי פריש, אונ אויפ'ן הארצען איז מיר געווען אזוי גרינג אונ אויף דער נשמה אזוי גוט, אז איך האב נאר פארגעסען, אז איך בין דא א ווילד פרעמדער אונ אז איך בין ארויסגעקומען אהער צו אנרייסען גרינס אויף שבועות, אונ האב מיר פארגעשטעלט, אז איך בין דא א מושל, א פרינץ, אונ דאס גאנצע פעלד, וואס מיין אויג כאפט ארום, מיט אלסדינג וואס אין פעלד אונ אפילו מיט דעם גאנצען בלויען שטיק הימעל—דאס אלעם געהער צו מיר, איך בין דערויף דער איינציגער בעל־הבית, אונ איך האב דערויף צו שאפען אונ ווייטער קיינער ניט, אונ ווי א מושל, וואס איהם

און מיט דער פולער האַנט. אַ גאַנץ פאָלק קאָן מען אָבער דורך שנאָ־רען נישט ראַטעוועו, אפילו מען זאָל שנאָרען בּיי דעם גרעסטען און בּיי דעם שטאַרקסטען. גאָט העלפט נאָר דעם, וועֶר עס העלפט זיך אַליין.

(פאָרטזעצונג קומט).

אַ בּריף פון׳ם גראַף טאָלסטאָי צו שלום־עליכם׳ען.

די רעדאַקציע „יודישע־פאָלקסצייטונג“, וואָס איז צוגעטרעטען אַרויסצוגעבּען דעם זאַמעלבּוך „הילף“ האָט זיך געווענדעט דורך איהר מיטאַרבּייטער ה׳ שלום־עליכם צום גראַף ל. נ. טאָלסטאָי און צו מאַקסים גאָרקי און געבּעטען, אפשר געפינען זיי פאַר מעגליך אָנשרייבּען עטוואָס צום זאַמעלבּוך „הילף“, וואָס די הכנסה פון דעם געהט לטובה פאַר די פאַראומגליקטע יודען אין קישינוב. — דען 10 מאַי האָט ה׳ שלום־עליכם בּעקומען פאָלגענדען ענטפער פון׳ם גראַף טאָלסטאָי:

העררן שלום־עליכם אין קיעוו.

סאָלאָמאָן נאַאומאָוויטש! די שרעקליכע רציחה, וואָס איז אָבּגע־טאָן געוואָרען אין קישינוב האָט מיך קרענקליך איבּערראַשט. איך האָבּ שוין אַ ביסל אַרויסגעזאָגט מיין מיינונג וועגען דעם צו איינעם אַ בּע־קאַנטען יודען אין אַ בּריף, פון וועלכען איך שיק אייך דאָ אַ קאָפּיע... די טעג האָבּען מיר געשיקט אַ קאָלעקטיווען בּריף פון מאָסקווע צום קישינובער מער (גאָלאָווא), אין וועלכען מיר זאָגען אַרויס אונזערע געפיהלען צום דאָזיגען שרעקליכען ענין. איך וועל זעהר צופרידען זיין אייך מיטצוהעלפען אין אייער זאַמעלבּוך „הילף“, צו העלפען די פאַראומגליקטע. איך וועל מיך פלייסען אָבּשרייבּען עטוואָס אַזאַלכעס, וואָס פּאַסט פאַר אַזאַ בּוך...

לעוו טאָלסטאָי.

6־טען מאַי 1903.

פּאָליטישע ענינים.

(די געאָגראַפישע לאַגע פון מאַקעדאָניע. די היסטאָריע פון מאַקעדאָניע. די בּעפרייאונג פון די קליינע מלוכות. בּולגאַריע וויל צונעמען מאַקעדאָניע).

דאָס לאַנד מאַקעדאָניע, פאַר וועלכעס אייראָפּאַ שרעקט זיך, עס זאָל נישט אַרויס בּרעכען קיין מלחמה, איז איינע פון די קליינע מדינות אויף דעם בּאַלקאַן אין צפון פון גריכענלאַנד. דאָס רוב איינ־וואוינער אין מאַקעדאָניע זענען בּולגאַרען און די איבּריגע זענען: גריכין און טערקען. די גרעסטע שטעדט אין מאַקעדאָניע זענען סאַלאָניקי, וואו מען האָט נישט לאַנג אַזוי פיעל דינאַמיט אונטער־געלעגט, און מאָנאַסטיר, וואו עס הערט נאָך איצט נישט אויף קיין מלחמות צווישען די טערקען און מאַקעדאָניער. דאָס לאַנד מאַקעדאָ־ניע איז ווי בּעשאַפען אויף צו האַלטען דאָרטען מלחמה, ווען דאָס גאַנצע לאַנד איז פול בּערג און טאָלען, די וועגען זענען דאָרט ווילד פאַרוואַכסען; די געדיכטע וועלדער, טיעפע היילען און שלוכטען, מיט וועלכע עס איז רייך, זענען די בּעסטע ערטער צונצופאַלען אויף דעם שונא און זיך צו בּעהאַלטען פון איהם.

אין דער געשיכטע איז מאַקעדאָניע בּעריהמט שוין מעהר פון 2000 יאהר. אין איהר האָט געהערשט דער גריכישער קעניג אַלכּסנדר דער גרויסער, וועלכער איז בּעוואוסט אין דער יודישער געשיכטע מיט דעם נאָמען „אַלכּסנדר מוקדון“, צו יענער צייט האָט גריכענלאַנד געשפּיעלט די גרעסטע ראָלע אין דער וועלט און מאַקעדאָניע איז געוועזען איינע פון די שטאַרקסטע מלוכות. נאָך אַלכּסנדר׳ס טויט אָבּער איז די גריכישע הערשאַפט קלענער געוואָרען. שפּעטער האָט די רעמישע רעגירונג אָפט מלחמה געהאַלטען מיט מאַקעדאָניע און אין יאהר 168 פאַר די אַלגעמיינע צייט־רעכנונג האָבּען די רעמער זי אין גאַנצען איינגענומען און געמאַכט אַ סוף פון די מאַקעדאָנישע מלוכה. די מאַקעדאָניער האָבּען אפילו זיך געפּרוווט איינינע מאָל צו בּעפרייען פון די רעמער, אָבּער יעדעס מאָל האָבּען זיי געהאַט גרויסע מפּלות און האָבּען זיך לסוף אין גאַנצען אונטערגעגעבּען.

אַלעס געהערט און ער אויף אַלעם געוועלטיגט, הייבּט זיך מיר אָן וועלען אַרויסבּאַווייזען מיין ממשלה, מיין כח און מיין גבורה, אַלעס וואָס איך קאָן און וואָס איך וויל.

קודם כל געפעלט מיר ניט אָט דער לאַנגער דראָנג מיט דער געלער היטעל (דער סאָנישניק), וואָס בּעקומט מיט אַמאָל בּיי מיר אין די אויגען אַ פּנים פון אַ שונא, אַ מין גלית הפּלשתי, און די אַלע איבּעריגע פלאַנצונגען מיט שטעקלעך און אָהן שטעקלעך (בּאָבּ און פאָסאָלים) — דאָס זענען לויטער שונאים, דאָס זענען די פלשתים, וואָס האָבּען זיך בּאַזעצט דאָ בּיי מיר אויף מיין ערד, ווער האָט געשיקט נאָך זיי? און יענע נידעריגע, די גראָבּע מיט די גרינע קוטשמעס, וואָס זיצען אַזוי געדעכט האַרט בּיי דער ערד (קרויט), וואָס טהוען זיי דאָ די דאָזיגע קוטשמעס? זיי וועלען זיך נאָך אָנשכור׳ן און מאַכען מיר איין אומגליק... לאָזען זיי געהן אין דער ערד אַריין — איך דאַרף זיי ניט! און בּייזע מחשבות, ווילדע אינסטיקטען וואַכען אויף אין מיר. און אַ מאָדנער געפיהל פון נקמה נעמט מיך אַרום דורך און דורך, און איך הויבּ זיך אָן נוקם זיין אין די שונאים — און נאָך ווי אַזוי נוקם זיין!

געהאַט האָבּ איך מיט זיך אויף אָנצורייצען גרינס אויף שבועות מיט גענומען כלי זיין: אַ מעסערל מיט צוויי קלינגלעך און אַ שווערט, אפילו אַ הילצערנע, נאָר אַ שאַרפע.

די דאָזיגע שווערט איז בּיי מיר פאַרבּליבּען פון „ל״ג בּעומר“, און חאָטש איך בּין מיט איהר געגאַנגען ל״ג בּעומר אויף מלחמה מיט מיינע איבּעריגע חברים אונטערען שטאָדט, פון דעסטוועגען קאָן איך אייך שווערען (איהר מעגט מיר גלויבּען אָהן אַ שבועה), אַז זי האָט ניט פאַרגאָסען קיין איין טראָפּען בּלוט. דאָס איז געווען אַ כלי פון דעם כלי זיין, וואָס דאָס מיליטער טראָגט בּשעת שלום. ס׳איז טאַקי נישטאָ קיין שום סימן פון מלחמה, שטיל און רוהיג אַרום און אַרום. נאָר נאָר נישט, גלאַט אַזוי, פון דרך־שלום וועגען, לאָזען זיך שטעהן צוגעגרייט שווערטען, בּיקסען, האַרמאַטען, קאַנאָנען, פערד, סאָלדאַטען — הלואי זאָל מען זיי ניט בּאַדאַרפען, ווי מיין מומע־עטיל פלעג זאָגען בּשעת זי האָט געפּרעגעלט צוויי וואָכען דורך אַנאַנד איינגעמאַכטס פון מאַלינעס...

ד

דאָס איז ידוע אויף דער גאַנצער וועלט, אַז בּשעת מלחמה צילט מען זיך טרעפען דעם עלטערען, דעם אָפיציער; דעם גענעראַל אַז מע קאָן טרעפען איז נאָך בּעסער; דערמאָלט פאַלען שוין בּמילא די סאָלדאַטען אַזוי ווי שטרוי. דערפאַר וועט איך שוין קיין חדוש ניט זיין, וואָס איך בּין צום אַלעם ערשטען אָנגעפאַלען אויף דעם „גלית הפּלשתי“, איהם דערלאַנגט מיט דער שווערט אַ געשמאַקען האַק איבּער׳ן קאָפּ מיט דער געלער היטעל און היבּשע עטליכע זעק פון הינטען, — און דער רשע האָט זיך אויסגעצויגען ווי לאַנג ער איז פאַר מיינע

שפּעטער, אז די רעמער זענען שוואכער געוואָרען, און די רוימישע רעגירונג איז צעפאלען אויף צוויי טייל, איז מאקעדאניע צוזאמען מיט אלע אנדערע באלקאנישע לענדער געוועזען א טייל פון דעם גריכישען קייזערטום, וואס איז ערשט פאר 400 יאהר צעשטערט געוואָרען דורך די טערקען. מאקעדאניע איז דעמאלט איבערגעגאנגען צו טערקיי, וועלכע איז א לאנגע צייט געווען די שטארקסטע מלוכה אין אייראפא, און די מאקעדאניער האבען קיינמאל נישט געפּרובט צו ווערען איין אייגענע מלוכה פאר זיך. נאר שפּעטער אין יאהר 1769, ווען די טערקישע רעגירונג האט אנגעהויבען שוואכער ווערען און אנדערע מלוכות האבען בעקומען די אויבערהאנד אין אייראפא, האבען זיך אנגעהויבען די קליינע מלוכות אויף דעם באלקאן צו בונטעווען געגען טערקיי, ווייל זיי האבען געוואוסט, אז זייערע קריסטליכע ברידער, וועלכע האבען איצט די גרעסטע הערשאפט אין אייראפא וועלען זיי נישט לאזען פאלען. די טערקיי האט אפילו די ערשטע צייט שטארק בעשטראפט די מורדים און האט באלד ווי עס איז נאר אויסגעבראכען א מרידה, עס אונטערדריקט, נאר פונדעסטוועגען האט עס די סלאווען נישט אבגעשראקען. די ערשטע איז געוועזען גריכענלאנד, וואס האט זיך בעפרייט פון טערקיי; אמת נישט מיט איהר אייגענע גבורה האט זי זיך בעפרייט, עס האבען איהר דערצו געהאלפען אלע אייראפייאישע רעגירונגען און בפרט רוסלאנד, א דאנק דער רוסישער רעגירונג, וואס האט נישט געקאנט צו זעהען, ווי איהרע ברידער פון איין אמונה און פון איין שטאם, ווערען פון די טערקישע רעגירונג אזוי שווער אונטערדריקט, זענען די קליינע מלוכות, ווי סערביע, בולגאריע און נאך אנדערע געוואָרען פרייע מלוכות. אין יאהר 1877—78 האט רוסלאנד געהאט א מלחמה מיט טערקיי און אין 1878 איז אין בערלין געשלאסען געוואָרען א טראקטאט, לויט וועלכען די אלע מדינות אויף דעם באלקאן זענען בעפרייט געוואָרען. די רוסישע רעגירונג, וועלכע האט מלחמה געהאלטען מיט טערקיי נישט צוליב איהר אייגענע אינטערעסען, נאר צוליב איהרע אונטערדריקטע ברידער די סלאווען, האט דעריבער אין יענער מלחמה פאר זיך נישט גענומען מעהר ווי דעם אבלאסט קארס אין אזיע און א טייל בעסאראביע אין אייראפא, וועלכע זי האט געביטען מיט רומעניע און איהר אוועקגעגעבען דערפאר דעם פּראווינץ דאברודשא.

פון יענער צייט אן האט די טערקישע רעגירונג, וואס ווייסט אז די קריסטען אין טערקיי האבען אין אייראפא ווער עס זאל זיך פאר זיי אננעמען, אנגעהויבען זיי בעסער צו בעהאנדלען. ווי דער שטייגער איז אבער, אז קיינער איז נישט צופרידען מיט דעם וויפיעל מען האט, איז אויך בולגאריע נישט צופרידען' דערמיט, וואס זי איז געוואָרען בעפרייט פון טערקיי, זי וויל אויך מאקעדאניע צונעמען פאר א בולגארישע פּראווינץ. דאס וואס רוסלאנד האט נישט לאנג געפייערט דעם 25 יעהריגען יובילעאום זייט מען האט איינגענומען שיפּקא. האט די בולגארען מעהר מוט געגעבען צו העצען די מאקעדאניער געגען די טערקען. בולגאריע האט פארגעסען, אז רוסלאנד איז נאר דענסטמאל געגאנגען מלחמה האלטען מיט טערקיי, ווען די טערקען האבען זיי באמת אונטערדריקט, אבער רוסלאנד וועט קיין איינציגען טראפּען בלוט נישט פארגיסען, ווי זי האט שוין נישט איינמאל מודיע געווען, ווען בולגאריע וועט זוכען מיט פאלשע וועגען צוצונעמען פון טערקיי א שטיק לאנד. די העצער, וועלכע שטיצען בולגאריע אין איהר מרידה געגען טערקיי בעמיהען זיך אומזוסט רוסלאנד אריינצוציהען אין א מלחמה. נאר צוזאמען מיט די איבריגע אייראפייאישע מלוכות וועט רוסלאנד זיך אריינמישען צווישען די בולגארען און טערקיי און אויך ערשט דענסטמאל, ווען דאס וועט זיין דער איינציגער מיטעל צו פארהיטען פון איין אלגעמיינע מלחמה, פון א וועלט קריג.

נייעס פון דער וואך.

I. וועלט נייעס.

— דעם 6־טען מאי 4 דעם זיינער ביי טאג, ווען דער גובערנאטאר פון אופא (רוסלאנד) באגדאנאוויטש איז געגאנגען שפּא-

---

פיס. נאך איהם האב איך אנידערגעלעגט נאך היבשע עטליכע גענדערע ;שעים, די שטעקענס פון זייערע הענט ארויסגעריסען און פארווארפען צו אלדע שווארצע יאהר, און די נידעריגע, די גראבע מיט די גרינע קוטשמעס האב איך גענומען צו דער ארבייט נאר אויף איין אנדער אופן; וועמען איך האב געקאנט, האב איך איהם אראפּגענומען די גרינע קוטשמע און די איבעריגע האב איך געטראטען מיט די פיס, געמאכט פון זיי א תל עולם!

ה

בשעת מלחמה, אז דאס בלוט צעהיצט זיך און מע געהט אריין אין אזארט, שניידט מען אויף וואס די וועלט שטעהט. אז מע האלט ביי פארגיסען בלוט פארלירט מען זיך און מע ווייסט ניט וואו מע איז אין דער וועלט. דעמאלט לעגט מען נישט קיין כבוד אויף קיין עלטערס, מע קוקט נישט אויף קיין שוואכע פרוי, מע האט נישט קיין רחמנות אויף קיין קליינע קינדער, און בלוט, בלוט גיסט זיך אזוי ווי וואסער... איך, בשעת אנפאלען אויף דעם שונא, האב נאך נישט געפיהלט אין זיך אזא כעס מיט אזא ברען, ווי נאך די ערשטע עטליכע גוטע קלעפ, וואס איך האב איינגעטיילט דעם שונא; נאר וואס ווייטער האב איך מיך אלץ מעהר געהיצט, זיך אליין אונטער געגעבען אלע מאל מעהר חשק, און איך בין אזוי אריין אין אזארט, איך בין געווען אין אזא עקסטאז, אזא רציחה, אז וואס ס'איז מיר געקומען פאר די אויגען דאס האב איך געבראכט, געשניטען אויף אלע זייטען, און מעהר פון אלעמען האבען פון מיר געליטען געבאך „קליינוואַרג“. די יונגע קיילעכיגע „ארבוזלעך“, „קאפּאַקלעך“ מיט די גראבע בייכלעך, די קליינע פיצלעך, אונגערעקלעך, וואס קריכען נאר וואס ארויס פון דער גרינער „האַרענע“ מיט די געלע נאפּילעך, זיי האבען מיך צערייצט נאר מיט זייער שטילשווייגען און מיט זייער קאלטקייט; און איך האב זיי איינגעטיילט אזוי, אז זיי וועלען מיך האבען צו געדענקען! איך האב געהאקט קעפּלעך, געשניטען בייכלעך, געריסען אויף דער האלב, געבראכט אויף שטיקלעך, צעשלאגען, צעהרג'עט, געמזיק'ט אויף טויט, לאז מיך אזוי וויסען שלעכטס ווי איך וויים, פון וואנען עס האט זיך צו מיר גענומען אזא רציחה! אומשולדיגע קארטאפליס געבאך, וואס זענען געזעסען טיף אין דער ערד, האב איך פון דער ערד ארויסגעראבען און האב זיי מוסר מודעה געווען, אז פון מיר בעהאלט מען זיך ניט!... יונגען קנאבעל מיט גרינע ציבעלקעלעך האב איך ארויסגעריסען מיט'ן ווארצעל, רעטעכלעך זענען געפלויגען ביי מיר ווי די האלעשקעס — און לאז מיך נאט שטראפען אויב איך האב נהנה געווען אפילו א שטיקל רעטיך, ווארום איך געדענק גאנץ גוט פון דער מגילה: „ובבזה לא שלחו את ידם“ — ראבעווען האבען יודען ניט געראבעוועט, און אלע מינוט, אז דער יצר־הרע איז געקומען צו מיר און מיך אנגערעדט, איך

צירען אין שטאדט־גארטען, ווענען צו איהם צוגעקומען צוויי צי דריי מענשען, איינער פון זיי האט איהם דערלאנגט א פארזיגעלטען פאקעט אונ די אנדערע האבען אויף איהם געשאסען איינינע מאל. דער גובערנאטאר איז באלד געשטארבען. א וועכטער פון א צערקעווע, וואס קומט אריין אין גארטען, האט עס דערזעהען אונ געוואלט חאפען די מערדערס, ער האט אבער מורא געהאט פאר דאס שיסען, מיט וועלכע זיי האבען איהם געסטראשעט אינ די רוצחים זענען פארשוואונדען געווארען. דער אופער גובערנאטאר איז געפאלען א קרבן פאר זיין טרייהייט צו דער רעגירונג, רע־פאר וואס ער האט איינגעשטילט די אונרוהען צווישען די ארבייטער אין זלאטאוסט.

— איינינע רוסישע צייטונגען האבען אריינגעשיקט א בריף צו קרושעוואן, דעם רעדאקטאר פון „בעסעראבעץ“, אז זיי ווילען נישט מעהר בייטען זייערע בלעטער, וואס זיי געבען ארוים, אויף זיין בלאט „בעסעראבעץ“, ווייל אין זיין בלאט דערוועקט ער שנאה צווישען איין פאלק צום צווייטען.

— די צייטונג „בעסעראבעץ“ האט קרושעוואן פארקויפט א געוויסען אדוואקאט מאלסקי, שפעטער האט קרושעוואן חרטה געהאט אונ מאלסקי האט געמאכט אויף איהם א משפט אינ דאס געריכט האט צוגעפסק'עט, אז דער „בעסעראבעץ“ געהער צו מאלסקין.

— אויף דעם 18 יוני איז בעשטימט געווען צו פארקויפען אויף ליציטאציע, דורך דאס געריכט, דאס הויז־ווירטשאפט אונ דעם דרוק פון קרושעוואן פאר זיינע חובות.

II. יודישע נייעס.

רוסלאנד. אין רעזשיצע (וואהלינער גוב.) איז געווען א גרויסע שרפה, במעט אלע הייזער זענען אבגעברענט, אויך איז פארברענט געווארען א פרוי. 500 פאמיליען זענען געבליבען אהן ברויט.

— גראף איגנאטיעוו, דער געוועזענער מיניסטער דעם אינערן, איז נישט לאנג געווען אין דער שטאדט ליפאוועץ אונ האט אויפגענומען די יודישע דעפוטאציע, וואס איז איהם ארויסגעקומען אנטקעגען, זעהר פריינדליך אונ האט זיי געזאגט, אז עס טוט איהם זעהר לייד דער קישינובער פאגראם. אויך האט ער מנדב געווען 50 רובל פאר די דארטיגע יודישע ארימע לייט.

— א סך יודישע אונ דייטשע קאלאניסטען פון די קאלאניעס עפינגאר, נאווא־פאלטאיוקע אונ דאבראיע (חערס. גוב.) האבען עמיגרירט קיין בולגאריע, ווייל אין זייערע קאלאניעס האבען זיי צו ווענינ ערד אונ אין בולגאריע קענען זיי בעקומען צו קויפען ערד אויף לייכטע בעדינגונגען.

— דער אדעסער גראדא־נאטשאלניק האט געלאזט רופען אלע אדעסער רבנים אונ גבאים פון די שוהלען אונ האט זיי מודיע געוועזען, אז די אדעסער פאליציי האט אנגעווענדעט אלע שטרענגע מיטעל צו פארהיטען דאס לעבען אונ פארמעגען פון די יודען אונ געבעטען, זיי זאלען דאס מודיע זיין אלע אדעסער יודען.

— דער „וואסחאד“ שרייבט, אז מעהרערע יודישע פאמיליעס פון קיעווער גוב. האבען זיך געווענדעט צו דעם פעטערסבורגער קאמיטעט פון יק״א, אז זיי זענען גרייט צו עמיגרירען קיין בראזיליע. דערויף בעמערקט דער „וואסחאד“, אז ווי ער ווייסט פון א זיכערע קוועלע האט מען נאך דערווייל נישט אנגעהויבען צו טון וועגען בעזעצען יודען אין בראזיליע.

— דאס געזעץ וואס אסר'ט יודען צו וואהנען אין דעם גאנצען געגענד פון דער מזרח חינע־ישער אייזענבאהן איז, לויט ווי דער „קיעוולאנין“ שרייבט, נוגע נאר צו די יודען, וואס שטאמען אב פון פארשיקטע, אבער נישט צו קיין אנדערע יודען.

ענגלאנד. ביי דער עמיגראציאנס־קאמיסיע אין לאנדאן האט לארד ראטהשילד געבעטען, מען זאל מחמת די טרויעריגע יודישע לאגע אין קישינוב נישט פארמאכען דאס ענגלישע לאנד פאר די יודישע עמיגראנטען.

III. ציוניסטישע נייעס.

- דער זעכסטער קאנגרעס וועט זיין אין באזעל אונ וועט זיך אנהייבען דעם 23 אויגוסט. די טאגעסארדנונג וועט מען אין גיכען בעקאנט מאכען.

— דער אדעסער קאמיטעט פון די „חובבי ציון“ האט געוואונען אויף א ווינערשנעם בילעט, וואס א ציוניסט האט איהר געשאנקען, 5000 רובל.

— אין לאנדאן איז געוועזען א גרויסע אספה פון די ענגלישע ציוניסטען, אויף וועלכע ער איז בעשלאסען געווארען, אז דער איינ־

זאל גענומען א ציבעלקע, פארזוכען א קנעבעלקע, איז מיר דער פסוק פון דער מגילה געקומען א קענען מיט די ווערטער, מיט'ן טראפ אונ מיט דער נגינה: ובבזה לא שלחו את ידם!...— אונ איך האב ניט אויפגעהערט צו שלאגען, האקען, בראקען, מזיק'ען, ממית'ן אונ שניידען אויף שטיקלעך יונג אונ אלט, קליין אונ גרויס, ארעם אונ רייך, אהן א שום רחמנות!

אדרבה, איך האב מיר פארגעשטעלט, אז איך הער זייער שרייען מיט זייער וויינען מיט זייער בעטען זיך ביי מיר — אונ עס זאל דאס מיך אנהויבען ארען! מערקווירדיג — איך, וואס האב ניט געקאנט זעהען ווי מע קוילעט איין עוף, ווי מע שמייסט א קאץ, ווי מע באליידיגט א הונט, ווי מע שלאגט א פערד, זאל איך זיין אזא מין טיראן, איין אכזר?!... נקמה! — האב איך אפארשכור'טער ניט אויפגעהערט צו שרייען — נקמה! איך וועל זיך מיט אייך אפרעכענען פאר וודיש בלוט! איך וועל אייך שוין באצאהלען פאר ירושלים, אונ פאר ביתר, אונ פאר די יודען אין שפאניע מיט פארטוגאל, אונ פאר די יודען וואס אין מאראקא, אונ אויך פאר אונזערע וואס אין אומאן אמאל אונ וואס אין אנדערע ערטער אויך היינט... אונ פאר די יודישע ספר תורה'ס וואס מע האט צעריסען אונ פאר די... אי! אי! אי! גוואלד! ראטעוועט! ווער האלט דאס מיך פאר'ן אויהער?!" . . . .

. . . .

צוויי רעכטע סטוסאקעס פון אונטען אונ אפאר כפול־שמונה'דיגע פעטש פון פארינט האבען מיך אין איין כהרף עין אויסגעניכטערט אונ איך האב דערזעהען פאר זיך א באקאנטען פארשוין, וואס איך וואלט געמענט שווערען, אז ס'איז „אחרים דער באשטאנשטשיק“.

ו

אחרים דער באשטאנשטשיק האט פון קדמונים געהאלטען א „באשטאן“, א גארטען, אדער א „באקטשי“, ביי אונז אינטערען שטאדט. דאס הייסט ער האט אפגעדונגען א דעסיאטינע ערד אונ דארטען פארפיהרט א גארטען, געזעצט קאווענעס אונ דיניעס, אוגערקעס אונ קארטאפלים, ציבעלעס אונ קנאבעל אונ רעטעכלעך אונ שאר ירקות אונ געהאט דערפון שען פרנסה. פון וואנען האב איך געקענט אחרימען? ווייל ער האט מיט אונז געהאנדעלט, דאס הייסט ער פלעג לייהען ביי מיין מאמען געלד אלע ערב פסח, אונ ארום סכות־צייט פלעג ער אנהויבען ביסלעכווייז פונ'ם פדיון איין צאהלען אונ דאס געלד פלעג פארשריבען ווערען ביי דער מאמען אין גראבען סדור אויפ'ן לינקען טאוועל (דארט איז געווען איהר גאנצע בוכהאלטעריע) אין א זייט, אפגעטראטען פון אחרימס וועגען א באזונדער פלאץ, א באזונדערע קאנטא, אונ אנגעצייכענט פון אויבען מיט גרויסע אותיות: **חשבון אחרים!**

אונ נאכדעם איז שוין געגאנגען די חשבונות: פי'ן אחרים אקערבל,

צינער וועג צו העלפען יודען איז דער ציוניזם לויט דעם באזעלער פראגראם.

ידיעות פון קישינוב.

— אין נומער 105 „המליץ" איז אבגעדרוקט א פאטאגראפיע פון א שטיקל אבגעריסענע ספר תורה, וואס איז צעריסען געווארען בשעת דעם פאגראם אין קישינוב.

— ה' זיגמונד בערגעל אוים בערלין איז געפאהרען אין קישינוב אלס שליח מיוחד פון דעם קאמיטעט הילפס-פעראיין פון דייטשע יודען.

— פיעל פראפעסארען אונ סטודענטען אין פאריז האבען געמאכט א מיטינג וועגעי קישינעבער פאגראם. אויף דעם מיטינג זענען צוזאמענגעקומען מעהר אלס 1000 סטודענטען. דער פרעזידענט איז געוועזען דער בעריהמטער געלעהרנטער אנאטאל לערוא-באליע.

— דורך וויען זענען דורכגערייזט איינינע יודישע עמיגראנטען פון קישינוב נאך אמעריקא.

— צום ניו-יארקער בלאט „מארגען זשורנאל" זענען געקומען דעם 6 טען מאי דריי חינעזער אונ האבען געזאגט, אז די חינעזער, וועלכע וואהנען אין ניו-יארק, וועלען עפים טון פאר די קישינעבער יודען, זיי האבען בעשלאסען צו מאכען א קאנצערט אין חינעזישען טעאטער אונ די הכנסה וועט געהן פאר די קישינובער יודען.

— דעם 24 מאי האט ד״ר הערצל געשיקט א טרייסט בריף צו די קישינעבער יודען.

— אין „הצפירה" איז אבגעדרוקט א דאנק-בריף פון די פארשטעהער פון דער קישינובער יודישער געמיינדע צו דעם יודישען קאפעל-מייסטער י. ו. טשערנעצקי, דערפאר וואס ער האט צוזאמען מיט זיינע סאלדאטען מציל געווען איינינע נאסען פון די פאגראמשטשיקעס.

— די ידיעה, אז גראף טאלסטאי האט געגעבען פאר קישינוב'ער יודען 15.000 רובל איז נישט ריכטיג. ער האט אבער געשריבען א בריף צו א יודישען פיאניסט ה' ד. שור, אין וועלכען ער דריקט אויס זיין בעדויערען אויף דעם פאגראם.

— דער רוסישער שריפטשטעלער מאקסים גארקי האט געשריבען א בריף צו די רוסישע צייטונגען, אין וועלכען ער פראטעסטירט געגען דעם פאגראם אונ זאגט, אז די קריסטען דארפען העלפען די פאראומגליקטע יודען.

— אין „הזמן" נומער 34 שרייבט מען: דעם ד״ר כ. ב. האט מען געוואלט הרג'ענען, ווייל מען האט געמאכט אויף איהם א בלבול, אז ער האט אויסגעזויגען בלוט פון א קריסטליך מיידעל. ער האט זיך אבער פארשלאסען אין צימער אונ האט ארויפגעלעגט א פיסטאלעט אויף זיין טיש. איינער א שכן איז אריינגעקומען פרעגען ביי ד״ר כ. ב. צי ער זאל זיך וועהרען מיט א רעוואלווער, האט ער איהם אבגעראטען. שרעקליך שווער איז מיר געווען איבער צוטראגען, דערציילט ד״ר כ ב. מען האט מיר דורך דעם טעלעפאן אלץ מודיע געווען אונ איך האב נישט געקאנט העלפען. דעם דריטען טאג, ווען מען האט שוין די שטאדט געשטעלט אונטער „שטרענגע בעוואכונג" אונ מען האט געשיסען געברויכען געוועהר, האבען די באסיאקעס געוואלט זיך שלאגען מיט די סאלדאטען. אויף דעם דריטען טאג האבען זיי געוואלט בעפאלען א יודישע פאבריק, עס איז זיי אבער נישט געראטען, דען א סך ארבייטער האבען געהאט ביי זיך וויטריאל, מיט וועלכע זיי האבען בעגאסען די באסיאקעס. אויף דעם פיערטען טאג, אז די שטאדט איז שוין אביסל רוהיגער געווארען, זענען איינינע פון די יודישע מתעסקים געגאנגען צונויפקלויבען געלד פאר די פאראומגליקטע, זיי האבען אבער געפונען אלע הייזער פארמאכט, אונ אז זיי האבען אנגעקלאפט האט מען זיי מיט א ציטריג קול געפרעגט: „ווער איז דארט יודען"? אונ אז מען האט זיי געזאגט, אז מען ברויך געלד, האבען זיי געענטפערט: „גאט אייך וויפיעל איהר ווילט"!

פון אחרים נאך א קערבל, פון אחרים צוויי קערבלעך, פון אחרים א האלבען קערבל, אונ אזוי ווייטער... אונ חאטש די מאמע איז געווען א יודינע נישט קיין גביר'טע, איין אלמנה מיט קינדער, אונ האט געלעבט פון פראצענט, נאר ביי אחרימען קיין פראצענט האט זי ניט גענומען קיין מאל: ער פלעג אונז צאהלען מיט גארטענווארג, אמאל מעהר אמאל ווינציגער, מיר האבען זיך מיט איהם קיין מאל נישט געקריגט. איז געווען א געדעט פלעג ער אליין אנשיטען אונז א פולען קעלער מיט קארטאפלים אונ מיט אוגערקעס אויפ'ן גאנצען ווינטער, אונ אז ניט, פלעג ער זיך אפבעטען ביי דער מאמע:

— נע וויבאטשאי, אווראומיכא, בא נע ווראדילא! דאס הייסט: האב קיין פאראיבל ניט, אברהמ'ס ווייב, ס'איז ניט געראטען: אונ די מאמע פלעג איהם מוחל זיין דאס מאל אונ אנזאגען, אז אם ירצה השם אויפ'ן אנדערען יאהר זאל ער ניט זיין קיין דבר-אחר, אונ טאקי אזוי זאגען איהם כהאי לישנא ממש?

— ליאדיוש, אחרימאו סערדצע, יאק באה דאסט נא טאי האר שאב טי נע באוו סוויניא!...

— דאברע, אווראומיכא דאברע! - פלעג איהר אחרים אפענפערען אונ האלטען וואורט: די ערשטע גרינע ציבעלים מיט'ן ערשטען יונגען קנאבעל האט ער תמיד געבראכט צו טראגען אונז; די ערשטע יונגעטשקע קארטאפלילעך מיט די ערשטע גרינע אונערקעס זענען תמיד געווען ביי אונז, גיכער ווי ביי די נגידים. אונ איך האב ניט איין מאל געהערט פון אונזערע שכנים אונ שכניטעס, אז דער אלמנה איז גאר ניט אזוי שלעכט, ווי זי מאכט דעם אנשטעל. זעהט נאר, מע טראגט איהר אריין אין שטוב אריין פון כל טוב... סע פארשטעהט זיך, אז איך האב דאס באלד אפגעטראגען דער מאמען אין אויהער אריין, האט זיי די מאמע גוט אויסגעשאלטען:

— ואלץ זיי אין די אויגען, שטיינער זיי אין הארצען! ווער סע פארגינט מיר ניט, דער זאל אליין ניט האבען! איך ווינש זיי איבער א יאהר אויף מיין שטיינער!

סע פארשטעהט זיך, אז איך האב דאס באלד איבערגעגעבען אונזערע שכנים אונ שכניטעס, וואס די מאמע האט זיי געווינשעוועט... סע פארשטעהט זיך, אז פאר אזעלכע ווערטער זענען זיי געווען אויף דער מאמע להרוג ולאבד אונ אנגערופען זי מיט אזא נאמען, וואס מיר איז געווען א חרפה צו הערען... סע פארשטעהט זיך, אז מיך האט דאס פארדראסען אונ איך האב דאס באלד אפגעטראגען דער מאמען, האט מיך די מאמע מכבד געווען מיט צוויי פעטש אונ אנגעזאגט, איך זאל אויפהערען ארומטראגען „שלח מנות" פון איינעם צום אנדערען... פון די פעטש האב איך געוויינט, אונ דאס ווארט „שלח מנות" האט מיר געפיקט אין מח: איך האב ניט פארשטאנען פאר וואס רופט זי דאס עפים „שלח מנות"?

— פיעל פון די, וואס האבען זעהר שטארק געליטען פון דעם פאגראם, האבען פונדעסטוועגען נישט דערלאנגט קיין בקשות צום הילפס־קאמיטעט, ווייל זיי ווילען נישט אנקומען צו נדבות.

— די צייטונג ״זנאמיא״. פון וועלכ׳ער דער בעוואוסטער אנטי־סעמיט קרושעוואן איז דער רעדאקטאר, האט מען פארבאטען צו פארקויפען איינצעלנע נומערן.

ווער איז קרושעוואן?

קרושעוואן וואס זייט ער איז געווארען רעדאקטאר פון ״בעסעראבעץ״ הערט ער נישט אויף צו העצען אויף יודען און כמעט נאר איהם האבען די קישינוב׳ער יתומים און אלמנות צו פערדאנקען זייער אומגליק, איז א מאלדאוואן און שטאמט ארויס פון פראסטע עלטערן. פאר 9 יאהר צוריק איז ער געוועזען א שרייבערל ביי איין אקציזניק. די שטעלע האט מען איהם געגעבען נישט פאר זיין בילדונג, נאר פאר זיין שענע האנדשריפט. מיט זיינע חניפות, אויף וועלכע ער טויג זיך, איז ער אין אקציז־פערוואלטונג געשטיגען ביז א ״נאדסמאטראשציק״ (אויפזעהער), ווייטער אבער האט ער נישט געקאנט שטייגען, ווייל ער האט נישט די בילדונג, וואס איז דערצו נייטיג און האט זיך דעריבער געווארפען אויף ליטעראטור. ער איז אוועק אין ווילנא און איז אנגעקומען פאר א שרייבער אין ״ווילענסקי וויעסטניק״. זיין ארבייט איז בעשטאנען אויסצווייזען, אז דא געפינט זיך א שענק אהן א פאטענט, דא פערקויפט מען טאבאק אהן באנדראלען וכדומה. צוויי יאהר שפעטער איז ער צוריק נאך בעסעראביע געקומען און איז אנגעקומען אין ״בעסעראבסקי וויעסטניק״ אלס מיטארבייטער. די אנדערע מיטארבייטער, וואס האבען געקענט, וואס פאר א נידריגער נפש דער קרושעוואן איז, האבען אויפגעהערט צו ארבייטען אין דעם ״בעסעראבסקי וויעסטניק״ און מען האט איהם מעהר אין דער רעדאקציע נישט געהאלטען און קרושעוואן איז אהן א קאפיקע געלד געווארען למזל א רעדאקטאר. האט מען איהם אויפגעהערט געטרויען פאפיר האט ער געזידעלט אין זיין בלאט, האט איהם דער דרוקער נישט געוואלט מעהר דרוקען, וואו ער וועט נישט בעצאהלען, וואס עס קומט פון איהם, האט ער געשריבען געגען איהם איין ארטיקעל, קיין גרויסע גליקען האט ער קיינמאל פון זיין בלאט נישט געמאכט און האט עס דעריבער פערקויפט א געוויסען מאלסקי און האט אנגעהויבען אין פעטערסבורג ארויסגעבען דאס אנטיסעמיטישע בלאט ״זנאמיא״. א פנים דערביי האט ער אויך קיין געלד נישט געשמידט און האט געוואלט צוריק נעמען דעם ״בעסעראבעץ״. דערויף האט איהם ה׳ מאלסקי אנגעגעבען אין סוד און דאס געריכט, האט פון איהם צוגענומען די צייטונג ״בעסעראבעץ״ און איבערגעגעבען ה׳ מאלסקען.

אט פון אזא שענעם פארשוין ליידען די בעסעראבער יודען און עד היום הערט ער ניט אויף צו בילען אויף יודען.

פיער וועלטען.

א שענעווארעמע פריהלינג־נאכט...

דער אויסגעשטערנטער הימעל בעגריסט מיט ליבשאפט די פייכטע פון טוי גרעזלעך און בלומלעך, א ווינטעל שאקעלט מיט רחמנות די נידריגע בוימלעך און בעשיט די ערד מיט ווייסע פוכענע בלומען־בלעטלעך פון די פרות־בוימער. אלץ ארום שמעקט זיס און פריש. די נאטור האט אויפגעלעבט נאך דעם לאנגען ווינטער־שלאף, און פוצט זיך אויס ווי א רייכע גבירתה מיט אלע איהרע עשירות.

און די צופרידענע מינע פון דער נאטור, די שטילקייט און דער געשמאקער ריח פון ארום גיט צו מוט אויך די איבריגע ברואים.

אלץ ארום לעבט און שוועבט...

און אינווייניג אין דעם גרויסען זאל פון דעם איינשטאקעדיגען הילצערנעם הויז ביי א שווארצען טיש אונטער א רייך בעפוצטעז זשיראנדעל שאקעלט זיך איבער דעם ״תקון שבועות״ א דיק יודל

ז

— א יום טוב פלעג זיין ביי מיר, אז איך פלעג דערזעהען פון דערווייטען אחרימען מיט די גרויסע שטיוואלעס און מיט דער גראבער ווייסער, ווארעמער, וואלענער סוויטע, וואס ער האט זי געטראגען זומער און ווינטער. דערזעהען אחרימען געהן, האב איך געוואוסט, אז דאס טראגט ער אונז אפילו פעלענע מיט גארטענווארג, און איך פלעג לויפען אין קעך אריין אנזאגען דער מאמע די בשורה, אז אחרים איז געקומען, און אחרים, אהן א גוט־מארגען, פלעג אויסלעדיגען די פאלע און אהן א זייט געזונט אוועק געהן, און אז די מאמע האט גענומען בעטראכטען וואס אחרים האט געבראכט צוטראגען און ס׳איז איהר דארט עפים ניט געפעלען, האט זי זיך ניט געפוילט איהם א רוף טהון צוריק און אשמיץ טהון איהם גלייך אין פנים אריין און נאך גוט אויס שעלטען, ער זאל ניט זיין קיין ״דבר אחר״!... און אחרים האט אפגעשווינגען, געפיהלט אז ער איז א ״דבר אחר״, צוגענומען צוריק, צונעזאנט ברענגען מארגען א בעסערס און מארש.

נאר דער גרעסטער פון אלע יום־טובים איז ביי מיר געוועזען דעמאלט ווען עס זענען אויסגעקומען די דיניה, מיט די קאווענעס; דעמאלט פלעג אחרים מיר ברענגען פון מיינעטוועגען באזונדער אמאל א קליין דינקעלי, אמאל א קליין קאווענדל. און חאטש זיי זענען געווען גרין און האבען געהאט אזא טעם, וואס מע האט זיך געקענט מיט זיי סמ׳ען, פון דעסטוועגען איז די מתנה געוועזען ביי מיר אזוי אנגעלעגט, אז איך זאל מיך ניט שעמען וואלט איך איהם ארומגעהאפט קישען.

בכלל דארף איך מיך מודה זיין, אז צווישען מיר מיט אחרימען איז געוועזען א מין ליבע א פארבארגענע, א מין סימפאטיע, וואס מע קאן זי ניט ארויסגעבען אין ווערטער. גערעדט האבען מיר צווישען זיך כמעט קיין מאל ניט; ערשטענס דערפאר וואס איך האב ניט פארשטאנען זיין לשון און ער האט ניט פארשטאנען מיין לשון (דאס הייסט איך איהם האב פארשטאנען, נאר ער מיך מכות!) און צווייטענס האב איך מיך געשעמט; אזא גרויסער אחרים — ווי אזוי רעדט מען מיט איהם? פלעג איך דארפען אנקומען צו דער מאמע, זי זאל זיין צווישען אונז דער טלאמאטש.

— מאמע! פרעג איהם, פאר וואס ברענגט ער מיר ניט קיין ווײנשעל?

— וואו זאל ער דיר נעמען ווײנשעל? אין א באשטאן איז ניטא קיין ווײנשעל.

— למאי איז ניטא אין א באשטאן קיין ווײנשעל?

— ווארום אין א באשטאן וואכסען ניט קיין ווײנשעל־בוימער.

— למאי וואכסען ניט אין א באשטאן קיין ווײנשעל בוימער?

מיט א האלב־גרויליכען בערדל. די הענט האלט ער אריינגעשטעקט אין דעם גארטעל פון שלאפראק און זינגט זיך בנעימות דעם סקאר־באווען נגון.

ער זאגט ווארט ביי ווארט און איז אזוי אריינגעלאזען אין די ווערטער, אז ער בעמערקט ניט די שענקייט פון דער נאכט און הערט אפילו ניט ווי אין קיך, וועלכע איז ניט ווייט פון דעם זאל, רוישט און קלאפט.

דארטען געוועלטיגט יעצט די בעל־הביתטע פון דעם הויז, א הויכע דיקע יודענע פון א יאהר פערציג. דער פאריק האט זיך איהר עטוואס ארויפגערוקט און עס בעווייזען זיך עטליכע פארבלאנדזשעטע שווארצע האר. צוויי דינסטען טראגען איהר צו אלץ, וואס מען בעדארף האבען צו די מילכיגע „קרעפלעך", און זי אליין רוהט אויך ניט, קאמאנדירט פעסט, גלייך ווי אין עלסטער מיט זיין „אטע סאלדאטען און ווי עס איז קענטיג האט זי א שטארקען בעגריף אין די קיך־עסקים. זי רוהט ניט גלייך ווי איהר צונגעל אין מויל, יעדע מינוט האט זי וואס צו זאגען נייעס. און עס איז אויך ניט קיין וואונדער, דאס הויז־געזינדל איז א גרויסע, מארגען בעדארף זי לכבוד יום־טוב געהן דאווענען בעצייטענס אין שוהל, און זי וויל מיט א כון אלץ בעצייטענס אנגרייטען, כדי זי זאל מארגען זיין אין גאנצען פריי, און עס קלאפען די האקמעסערס, עס רוישען די מיהלעכלעך, עס שפאלטען זיך די שייטלעך האלץ איינע נאך דער אנדערע, דאס שמאלץ פרעגעלט זיך אויף דער ענגלישער קיך מיט גרויס רעש, צייטענווייז חאפען זיך ארויס ווי פון דעם געפענגניש הייסע ברענענדיגע רויטע פונקען און עס קאכט אין קיך ווי אין א קעסעל.

— די קרעפלעך זענען גאט צו דאנקען געראטען! — זאגט ענדליך די בעל־הביתטע מיט גאוה צו זיך אליין — א סימן אויף א פרייהליכען יום טוב!

און אין א צווייטען צימער מאכט אין דער זעלבער צייט גרויסע שפרייזען איבער די פאדלאגע דער עלטערער זוהן. ער האט גאר וואס אוועקגעלעגט אן א זייט א קליין ספר׳ל און זיין גאנץ געזיכט האט זיך ווי אנגעצונדען, די גרויסע שווארצע אויגען שיסען מיט פייער, ער מארשירט האסטיג און רעדט צו זיך אליין. זיין מח איז פול מיט רעיונות און ער העלפט זיך צו מיט די הענט. צייטענווייז בעווייזט זיך א שמייכעל אויף זיין בלאסען פנים, גיך אבער ווערד פארשוואונדען די צופרידענהייט און די נערווען רעגען זיך ווידער אויף. „קאנגרעס, דעלעגאטען, קולטורע" חאפען זיך איהם ארויס פון מויל איינצעלנע ווערטער גלייך ווי בגנבה. נאר ער הערט זיי אליין ניט און מורמעלט ווייטער אונטער דער נאז, פאר איהם עקזיסטירט אויך ניט די שענע פריהלינג־נאכט מיט איהר גאנצען כשוף, זיינע האלב פארשלאפענע אויגען בעמערקען אויך ניט די רייכקייט פון דער ערד מיט דעם שמייכעל פון הימעל, ער הערט אפילו ניט דאס זיסע טריי־לען פון דעם נאכטיגאל אין ווייטען נוס־וועלדעל. די ברייטע פאנטאזיע האט איהם אוועקגעטראגען ווייט גאנץ ווייט, אין אנדערע לענדער, אנדער פעלדער און זיין אומוטיגער שארפער בליק קוקט אויס דעם מזרח־שטערן. . .

■

איין איינציג נפש נאר פון דער גאנצער פאמיליע נעמט די אויגען ניט אוועק פון דעם אפענ׳ם פענסטער און אטעמט צוזאמען מיט דער נאטור. זי איז אויך שטארק אויפגערעגט, נאר דאך רעדט זי א ווארט ניט. די ברוסט בעוועגט זיך האסטיגער ווי תמיד, די שווארצע האר זענען צעווארפען ניט אין ארדענונג. מען קאן אויף איהר געזיכט בעמערקען פארצווייפלונג און שרעק, און די דינע קניי־טשען אויפ׳ן בלאסען ווייסען שטערען זאגען אויס דעם סוד, אז דער קליינער מח׳ל פון דער בת־יחידה האט וועגען וואס צו קלערען...

צייטענווייז דרעהט זי אוועק אויף א ווייל דאס קעפל פון דעם אפענעם פענסטער, הערט זיך צו צו דעם טאטענס אומוטיגען נגון און דאס קלאפערײ פון קיך, צו איהרע קליינע אייערלעך דער־גרייכט אויף דעם ברודערס מורמעל. דאס געדויערט אבער גאר א גאנץ

— למאי, למאי — דו ביזט א געשליירטע שיקסע! מאכט צו מיר די מאמע אוןווארפט מיר אויף א פאטש.

— אווראומיכא, גע בעיי דעטינא! — מאכט צו איהר אחרים און שטעלט זיך איין פאר מיר.

אט אזא מין ערל איז געוועזן אחרים און ביי איהם בין איך דאס געלעגען אצינד אין די הענט.

ח

מיט׳ן שכל בעדארף מען פארשטעהן, אז ס׳איז מן הסתם אזוי געוועזן די מעשה: אחרים, אז ער איז אנגעקומען און דערזעהען ביי זיך אויפ׳ן באשטאן אזא חורבן, האט ער תחילת בעדארפט ניט פאר־שטעהן וואס טהוט זיך דא. דערזעהען אזא נפש ווי איך ארבייטען מיט דער שווערט אויף אלע זייטען, האט אחרים בעדארפט איבער־קלערען אויף מיר מי יודע וואס: — א ניט גוטער, א שרעטעלי איין אנשיקעניש. און האט געוויס זיך איבערגעצלמ׳ט עטליכע מאל. נאר נאכדעם, אז ער איז צוגעגאנגען נעהנטער און דערזעהען, אז דאס ארבייט אזוי געטריי דוקא א יודיש יונגל און דוקא מיט א הילצערנע שווערט, האט ער מיך אנגענומען ביים אויהער, נאר אזוי געשמאק, אז עס האט מיך צוגעצוינגען צו דער ערד און איך האב אנגעהויבען שרייען ניט מיט מיין קול:

— אי! אי!! אי!!! ווער ציהט דאס מיך פאר׳ן אויהער?!

ערשט העט שפעטער נאך די רעכטע סטוסאקעס און נאך די אמת׳ע פעטש, וואס אחרים האט מיר איינגעטייקט האבען מיר זיך בא־געגנט מיט די אויגען און האבען זיך ביידע דערקענט איינס דאס אנ־דערע, און מיר זענען ביידע געוועזן איבערראשט, געבליבען אהן לשון.

— אווראומיכענע דעטינא!? — האט אחרים אויסגעשריגען און האט זיך איבערגעצלמ׳ט, און האט גענומען באטראכטען די היזקות, וואס איך האב איהם דא אנגעארבייט. באקוקט יעדע גראדקע מיט איטליכ׳ם שטיקל ערד און עס האט איהם אזוי אנגענומען ביים הארצען, אז עס האבען זיך איהם געשטעלט טרערען אין די אויגען. ער האט זיך אוועקגעשטעלט אקעגען מיר צענויפגעלעגט ביידע הענט ביי זיך אויפ׳ן בויך און א פרעג געטהאן מיך נאר איין ווארט:

— זא שטשא? — פאר וואס קומט דאס מיר, הייסט דאס...

ערשט דא האב איך צעקייעט וואס פאר א חתונה איך האב אנגעארבייט און ו ע מ ע ן איך האב אזוי שטארק גורם היזק געווען, און איך האב זיך אליין געפרעגט: „פאר וואס", און אקוואל פון טרע־רען זענען געווארען מיינע אויגען . . . .

— חאדים! — מאכט צו מיר אחרים און נעמט מיך אן פאר א

קורצע ווײלע און זי פערטיעפט זיך איבער א נייעס אין די סודות פון די בוימער, אין דעם שושקען זיך פון די גרעזלעך און די שטילע רוהיגע נאכט האט איהר אויך וואס צו זאגען.

פון נאס הערען זיך טריט, אויף דעם הילצערנעם טראטואר הערט זיך פעסטע טריט...

אין געזיכט פון דער בת־יחידה בייטען זיך אלע קאלירען, איהר אויפרעגונג ווערד גרעסער פון מינוט צו מינוט. איין עלעגאנטער יונגער מאן אין א בינאקעל מיט שווארצע וואנסעס רוקט זיך צו וואס אמאל נעהנטער, נאך א מינוט און זיין הויכע שלאנקע פיגור בלייבט שטעהן פאר דעם אפענעם פענסטער.

דער ווינט האט שטארק א בלאז געגעבען, עס הערט זיך א שטילער שמועס...

— אלץ פארטיג? פרעגט א מענער קול.

— ווי געזאגט — ענטפערט שוואך א פרויענשטים.

— זייגער צוועלף? פרעגט ווידער דער ערשטער קול.

— אקוראט — ענטפערט נאך שטילער דער צווייטער.

און עס ווערד ווידער שטיל. די טריט דערווייטערען זיך, דער ווינט בלאזט, קליינע בלימעלעך און בלעטעלעך פאלען אראב אויף דעם פייכטען גראז.

און אין גרויסען זאל זאגט „תיקון" דער פאטער, אין קיך קאמאנדעוועט מיט רעש די מוטער, דער עלטערער ברודער פליהט אין זיינע הויכע פאנטאזיעס, און די יונגע טאכטער קוקט אויס מיט אונגעדולט, דער זייגער זאל שלאגען האלבע נאכט...

מ. י. פרייד.

און האט אייער אויער מיין געבעט ניט פערנומען,
און ס'זענען אומזוסט מיינע טרערען פארגאסען. —

ניט אלץ דאך האט איהר מיר גערויבט אין מיין לעבען:
עס לעבט נאך א חלום ביי מיר אין מיין הארצען;
און שען איז מיין חלום ווי א שטראהל ווי א ליכטיגער,
ווי א שטראהל רייסט ער דורך אויך דעם וואלקען דעם שווארצען.

טראג זשע מיך ווייט, ערגיץ ווייט, שענער חלום,
איך וועל אויך א ווײלע פארגעסען צו ליידען! —
זאל שווארץ זיין די נאכט און זאל שווער זיין דער וואלקען —
מען זאל נאר פון דיר מיך ניט שיידען!

א. י. שטיינבערג.

די סחורות און זייער ווערט.

די הויפט כלי־זיין אין דער שווערער מלחמה, פאר'ן קיום, וואס קומט אויס צו פיהרען דעם מענשען מיט דער נאטור — איז די וויסענשאפט. די וויסענשאפט לעהרנט אויס די ערשיינונגען און די כחות פון דער נאטור, בעווייזט זייער שייכות איינער צום אנדערען, זייערע גוטע און שלעכטע זייטען, זי לעהרנט אויס דעם מענשען, ווי צו עקספלאאטירען, ווי אויסצוניצען די גוטע זייטען און ווי מלחמה צו האלטען מיט שלעכטע זייטען. זעלטען אבער בעשאפט אונז די וויסענשאפט נייע כחות אין דער נאטור. זעהר זעלטען ענטדעקט זי אונז נייע וועגען אין דעם אלגעמיינעם וועלטאל (בריאה). — געוועהנליך הייבט פריהער דאס לעבען אליין אן, זיך צו בענוצען בלינדערהייט, אונוויסענד, מיט די כחות און ערשיינונגען פון דער נאטור. די וויסענשאפט קומט צו הילף ערשט שפעטער, ווען די געוויסע ערשיינונג איז שוין איבער געחזר'ט געווארען איינינגע מאל אין לעבען, ווען די מענשהייט האט זיך שוין כמה־מאל בענוצט מיט דעם. דענסטמאל קומט ערשט די וויסענשאפט און גוט דעם פשט און אנדערע מאל

---

* * *

און האט איהר גערויבט מיר די פרייד פון מיין יוגענד,
מיך אין פעסטונגען ענגע פערשלאסען,

האנט און איך בייג זיך צו צו דער ערד פאר שרעק, איך מיין אטאט מאכט ער פון מיר אפרעזשעניצע. נאר אחרים טשעפעט מיך ניט; ער האלט מיך נאר שטארק פאר דער האנט, נאר אזוי שטארק, אז עס קריכען מיר די אויגען פונ'ם קאפ, און פיהרט מיך אפ אהיים צו דער מאמע און דערצעהלט איהר אויס אלסדינג און גיט מיך איבער אויף איהרע הענט . . . .

. . . .

זאל איך אייך דערצעהלען, וואס איך האב געהאט פון דער מאמע? זאל איך אייך אויסמאלען איהר שרעק מיט איהר כעס מיט איהר ברעכען די הענט, בשעת אחרים האט איהר איבערגעגעבען מיט אלע פישטשיוקעס דעם גאנצען חורבן, וואס איך האב איהם אנגעמאכט אין באשטאן? אחרים האט זיך ניט געפוילט, גענומען דעם שטעקען און באוויזען מיט איהם דער מאמע, ווי אזוי איך האב געארבייט אהער און אהין אויף אלע זייטען, ווי אזוי איך האב געהאקט און געבראקט און געשטאכען און געשניטען און געטראטען מיט די פיס און די קארטאפליס פון דער ערד ארויסגעגראבען און די הארענע פון די אונערקעלעך, נאר וואס אויפגעגאנגען אונערקעלעך... און פאר וואס? פאר ווען?

— זאשטשא, אווראומיכא, זאשטשא?...

מעהר האט אחרים ניט געקאנט רעדען; עס האבען זיך איהם אפנים געשטעלט די טרערען אין האלז, און מיר האבען אלע געוויינט, אלע דריי: איך און די מאמע און אחרים: אחרים אויף זיין הארעוואניע וואס איז פארפאלען, די מאמע אויפ'ן היזק, וואס זי האט געהאט דורך מיר, „האלב קאפיטאל". האט זי געשריגען „האלב־קאפיטאל־ברענען זאלסטו!" און איך האב געוויינט — איהר דארפט זיך שוין שטויסען פאר וואס...

דעם רעכטען אמת מוז איך אייך זאגען, איך וואלט בעסער געוואלט זיין געפאטשט פון אחרימאוויס הענט, איידער האבען דאס וואס איך האב געהאט פון דער מאמע פאר שבועות און פונ'ם רבי'ן נאך שבועות... היינט די בזיונות, וואס איך האב נאכדעם געהאט א גאנץ קיילעכיג יאהר פון מיינע חברים אין חדר, וואס האבען מיר צוגעזעצט זעהר אלייטישען נאמען: „באשטאנטשיק", „יוסיל באשטאנטשיק"!... דער דאזיגער שענער נאמען איז מיר פארבליבען העט כמעט ביז דער חתונה...

אט ווי אזוי איך בין געגאנגען רייסען גרינס אויף שבועות!

אויף דעם טעם דערפון. פיעלע ערשיינונגען זענען דא אין דער נאטור, וואס צו ליב זייער אפטען איבער חזר'ן זיך וועלען מיר זעהר צו געוואנט צו זיי אונ זיי ווייזען אונז אויס אזוי פשוט, אז אונז דאכט זיך, אז אנדערש קאן גאר ניט זיין אונ עס פאלט אונז גאר ניט איין צו פרעגען, פאר וואס איז דאס אזוי? אונ גראד אין אזוינע ערשיינונגען ליגען פארבארגענע סודות אונ געזעצען, וועלכע וואלטען געצווים פארלייכטערט די שווערע מלחמה פאר'ן קיום, ווען מען וואלט זיי ענטדעקט. "וויפיל פילאזאפיע דארף מען האבען צום פארשטעהן דאס, וואס עס קומט פאר ביי אונז אין אלטעגליכען, געוואהנליכען לעבען" האט געזאגט דער בעוואוסטער פראנצויזישער דענקער זשאן זשאק רוססא. אונ דאס איז גאנץ ריכטיג, ווען מיר בעטראכטען די אונוויסענהייט אונ אונזער שוואכקייט אינ'ם פארשטעהן די ארומיגע ערשיינונגען.

זעהר פילע ענטדעקונגען אונ ערפינדונגען פון די לעצטע צייטען האבען מיר צו פארדאנקען דעם ענגלישען געלעהרנטען ניוטאן דער פאר, וואס ער האט ענטדעקט דעם טעם פון די פשוט'ע ערשיינונג וואס יעדע זאך פאלט צו דער ערד. וויפיל אמת ליגט אין דער מיינונג, וואס געהט ארום אין פאלק, אז די אייזענבאהן איז ערפונדען געווארען א דאנק א קעסעל קאווע!

עס קאן זעהר זיין, אז די מענשען וואלטען זיך ניט מעהר אזוי געקווילט, ווען זיי זאלען פארשטעהן דעם שכל אונ דעם טעם פון די איינפאכע ערשיינונגען, וועלכע רינגלען אונז ארום?...

גאר ווי שווער עס איז ניט צו פארשטעהן די ערשיינונגען, וועלכע קומען פאר אין דער אויסערליכער נאטור, זענען די ערשיינונגען פון אונזער געזעלשאפטליכען לעבען, די ערשיינונגען, וועלכע קומען פאר בין אדם לחבירו, נאך ווייניגער אויסגעפארשט אונ בעלייכט.

עס זענען דא זעהר פיעל געזעצען אין אונזער געזעלשאפטליכען לעבען, וועלכע ווערען איבער געחזר'ט יעדען טאג זעהר פיעל מאל, אבער ניט ווייניג מיה אונ צייט האט געקאסט די געלעהרנטע אײדער זיי האבען פארשטאנען די בעדייטונג אונ די סבה דערפון. אלס בייספיל קאן אונז דינען די "ווערט" פון די סחורות. דאכט זיך: ווער ווייס דאס ניט ווערט פון סחורות? יעדער ווער עס איז נאר אביסל בעקאנט אין הלכות מסחר וועט קענען לייכט זאגען פאראויס וויפיל עס דארף קאסטען די אדער יענע סחורה, יעדער פשוטער יונגל אפילו ווייסט אז אבייגעל, למשל, קאסט א קאפיקע אונ א געפלאכטענער זעמעל 2 קאפ.! אבער אין דער פשוטער זאך ליגט א טיפער אונ שכל'דיגער געזעץ, וועלכע איז ענטדעקט געווארען נאר אין די לעצטע יאהרען.

אט וועגען דעם געזעץ, וואס איז בעקאנט אין דער וויסענשאפט אונטער דעם נאמען "ווערט", וועלען מיר איצט רעדען.

ווער בעשטימט די "ווערט" פון סחורות? אין פלוג ווייזט אויס, אז די סוחרים, וועלכע האנדלען מיט דער סחורה, בעשטימען די ווערט אז דאס ווענדט זיך נאר אן זיי אליין.

אז די דאזיגע מיינונג איז פאלש קאן מען זיך לייכט איבערצייגען. מיר ווייסען גאנץ גוט, אז יעדער סחורה האט אין פארשיידענע ערטער אונ אין פארשידענע צייטען א גאנץ אנדערע ווערט. איין ארשין טוך, למשל, אין אמעריקא קאסט אסך ביליגער ווי אין רוסלאנד. אין רוסלאנד גופא ווידער האט געקאסט מיט 20—50 יאהר צוריק איין ארשין טוך אסך טייערער ווי איצט. ווען דאס זאל זיך ווענדען גאר אן די סוחרים, טא ווי קומט עס, אז גראד אין אמעריקא אדער אין ענגלאנד קאסט ביליגער ווי אין רוסלאנד? אמת טאקי די אמעריקאנער סוחרים זענען גרויסע בריה'ס אונ האנדלען גרעסער ווי די רוסישע, אבער ווי קומט עס אז גראד אין אמעריקא זענען אלע חכמים אונ דא — נאראנים. אמת דעם אמעריקאנער סוחר קאסט אפילו די רויהע מאטעריאל אונ מאשינעס ביליגער — אבער אלץ קשה: פאר וואס קויפט ער טאקי איין ביליגער ווי דער רוסישער סוחר?

בכדי צו פארשטעהן גוט דעם שכל פון ווערט מוזען מיר פריהער רעדען אייניגע ווערטער וועגען סחורות אונ מסחר בכלל.

די הויפט-בעשעפטיגונג פון דער ציוויליזירטער מענשהייט איז דער מסחר. דאס הייסט קויפען אונ פארקויפען סחורות. היינט איז ניטא איין מענש, וועלכער זאל קענען אויסקומען אהן מסחר. דער פראסטער ארבייטער, וועלכער האט ניט קיין אייגענע אינסטרומענטען, מיט וועלכע ער זאל קענען פיהרען א זעלבסטשטענדיגען ווארשטאט, פארקויפט זיין ארבייטס-קראפט פאר געלד, דאס געלד בייט ער אויס אויף סחורות, וועלכע זענען איהם נייטיג: קליידער, מזונות, א דירה אז"וו. דער בעל-מלאכה ווידער קויפט רויהע מאטעריאל, מאכט פון זיי א כלי, א נוציגע זאך, פארקויפט זי פאר געלד, אונ קויפט אנדערע סחורות. ווער רעדט שוין פון די סוחרים אליין, ביי זיי איז דאך דער מסחר דאס גאנצע לעבען. יעדער סוחר שטרעבט צו האבען וואס מעהר סחורות, דען וואס מעהר סחורות ער האט איז ער אלץ רייכער. אפילו ווען איך וויל וויסען בכלל ווי רייך די אדער יענע געזעלשאפט איז, קאן איך נאר וויסען לויט דעם צאהל סחורות, וויפיעל זי פארמאגט.

א סחורה מוז האבען אין זיך צוויי אייגענשאפטען: 1) מוז זי האבען א בעל-הבית, וועמען זי געהערט, 2) מוז זי זיין נוציג, זי מוז קענען צופרידען שטעלען א געוויסע מענשליכע בעדערפניס. ווען זי זאל ניט זיין נוציג וואלט איהר קיינער ניט קויפען אונ זי וואלט זיך דענסטמאל ניט קענען רופען א סחורה. שפייז, למשל, ווען מען פארקויפט איהר ווערד זי אנגערופען א סחורה, ווייל זי שטעלט צופרידען די בעדערפניס פון מענשליכען קערפער צו זיין זאט, קליידער — צו צושטעלען א געוויסען גראד ווארעמקייט, וואס איז נייטיג דעם מענשליכען ארגאניזם. קויפען ביי א לעהרער א שעה-צייט צו לערנען מיט מיר אליין אדער מיט מיינע קינדער, וועט אויך הייסען א סחורה, ווייל דאס שטעלט צופרידען דאס בעדערפניס פון בילדונג אז"וו.

די אייגענשאפט פון דער סחורה צופרידען צו שטעלען א געוויסע מענשליכע בעדערפניס ווערד אנגערופען: "געברויך ווערט".

עס זענען אבער דא א סך זאכען, וועלכע האבען א געברויך ווערט, זיי זענען זעהר נוציג דעם מענשען אונ פון דעסטוועגען רופען זיי זיך אלץ ניט אן א סחורה, ווי: די ליכטיגקייט פון דער זון, לופט, רעגען, וואסער אין טייך אז"וו, זענען זעהר נייטיג דעם מענשען, אהן זיי קאן בכלל דער מענש ניט אויסקומען אונ זיי רופען זיך פון

דערשטוועגען ניט סחורות. די דאזיגע זאכען זענען דא אזוי פיעל אויף דער וועלט, דאס יעדער מענש האט די מעגליכקייט זיי צו בעקומען אהן שום מאטערניש, אהן א ברעקל כח און קיינער וועט דעריבער דערפאר ניט געבען א גראשען. קוים אבער האבען די זאכען אין זיך אביסל מענשליכען כח, ווי למשל וואסער אין שטאדט, אויף וועלכע מען האט שוין געמוזט לעגען כח, צו ברענגען פון טייך, דענסטמאל קאן מען איהר שוין ניט בעקומען אומזיסט און ממילא האט דאס שוין א געוויסען געלד־ווערט אדער א סחורה־ווערט. די סחורה־ווערט ווערד אנגערופען אנדערש טויש ווערט. ווייל זיי ווערען אויסגעטוישט אויף איין אנדער זאך.

יעדע סחורה טויש־ווערט מוז האבען אין זיך א געברויך־ווערט (זי מוז זיין נוציג), אהן א געברויך־ווערט קאן קיין טויש־ווערט ניט זיין. דערפון איז אבער ניט געדרונגען פארקעהרט—אז יעדעס געברויך־ווערט מוז האבען א טויש־ווערט. ווי מיר האבען איצט געזעהען זענען דא זעהר פיעל פראדוקטען, וועלכע האבען א געברויך־ווערט און האבען ניט קיין טויש־ווערט. כדי צו האבען א טויש־ווערט, ד"ה זיין א סחורה, מוז דער פראדוקט דורכאויס האבען אין זיך מענשליכען כח.

(ענדע קומט.)

א. ש. זאקס.

פארצייטישע יאהרען.

(עטליכע פארצייטישע, וועניג בעקאנטע יודישע פאגראמען).

א.

בשעת חמיעלניצקי האט בעלעגערט די שטאדט לעמבערג (שנת ת"ח), האט ער מודיע געוועזען די דארטיגע קריסטען, אז אויב זיי וועלען איהם ארויסגעבען די יודען, וועט ער די שטאדט צורוה לאזען. די קריסטען האבען אבער געענטפערט: „יודען זענען גלייך מיט קריסטען גרייט צו שיצען די שטאדט, מלחמה צו האלטען און דאס לעבען מקריב צו זיין פאר דעם כלל". *)

די מעשה ווייזט אונז, אז יודען האבען דאמאלס אין לעמבערג גוט געלעבט מיט די קריסטען און דאך איז זעכצעהן יאהר דערנאך געוועזען א שרעקליכער פאגראם, אין וועלכען עס זענען הונדערטער יודען גע'הרג'עט געווארען, יודיש פארמעגען און שוהלען זענען גערויבט געווארען און פיעל קינדער זענען געפאנגען געווארען.

די מעשה פון דעם פאגראם האט בעשריבען באריכות א קאטוילישער גייסטליכער, טאמאש יוזעפאוויטש, אין זיין ווערק „די געשיכטע פון דער שטאדט לעמבערג פון 1634 ביז 1690־טען יאהר" **)

זיין בעשרייבונג האט ביי אונז א גרויסען ווערט איבער 2 טעמים: ערשטענס ער האט מיט זיינע אויגען די גאנצע מעשה געזעהען. און צווייטענס, פון זיין שרייבען זעהט מען גוט, ווי די קאטוילישע גייסטליכע האבען דאמאלס געקוקט אויף יודען און ווי זיי האבען אזא שרעקליכען פאגראם בעטראכט.

מיר געבען דא איבער זיין בעשרייבונג ווארט ביי ווארט און דער לעזער וועט געווים פארשטעהן, וואס אין איהר איז אמת און וואס נישט.

„די אונגלויביגע יודישע גזע אין אונזער שטאדט — שרייבט ער — האט זיך אין דעם יאהר (1664) ערלויבט צו טון מעשים, וואס האבען אויף זיי געבראכט אומגליקען. וועלכע זיי האבען פארדיענט עהרליך, איבער זייער גאוה. אין אונזער שטאדט האט מען דערצעהלט, אז אין קראקא זענען קריסטען בעפאלען יודען. וועלענדיג זיך נוקם זיין אין אונשולדיגע, אדער זיך דאס לעבען פארזיכערן, האבען זיי זיך פארבערייט גרויסע צוויי־שארפיגע העק, האמערס אויף גרויסע העלצער, קאסעס, שווערטען און ביקסען. יודען שכורים זענען אפט ביי נאכט געלאפען אין די גאסען, זיי האבען געשאסען, געהאלטען א וואך און זייער העזה איז אזוי גרויס געוועזען, אז זיי האבען פון קריסטען געלאכט און זיי מיט דעם טויט געשראקען, זאגענדיג, אז הונט וועלען קריסטענס בלוט לעקען, אז איין יוד וועט זעכציג סטודענטען פארטרייבען, אז יודען וועלען טרעטען אין קריסטליך בלוט און דערגלייכען ווערטער געזאגט הויך, אום קריסטען זאלען הערען".

„עס איז אנגעקומען דער היילעגער פייערטאג פון „געפינען דעם היילינגען קרייץ", אין וועלכען עס פארזאמלען זיך זעהר פיעל מענשען פון די דערפער אין דער קירכע אויף דער פארשטאדט. יודען, מיינענדיג, אז דעם טאג, וועט מען זיי בעפאלען, האבען זיי זיך באלד אין דערפריה פארזאמעלט ביי זייער שוהל, בערך 400 יודען זענען געשטאנען בעוואפענט ביז מיטאג אויף דריי ערטער, ווי דריי מחנות זעלנער. יעדע מחנה האט געהאט זיין אנפיהרער. איין מחנה איז געשטאנען ביי דער מיהל מיט זייער עלטסטען, א יוד וועלכער האט געהייסען לייזער, די צווייטע איז געשטאנען נעבען דער יאטקע, אונטער דער סכה און די דריטע צווישען די הייזער".

„די דריי יודישע מחנות זענען געשטאנען א לאנגע צייט גלייך, ווי גרייט צו א מלחמה און האבען זיך אויך געדונגען מענשען פון המון, אום זיי צו בעשיצען. אונזערע מענשען ווידער, א טייל אום זיך צו דערוויסען, וואס די בעוואפענטע יודען ווילען, א טייל אום צו בעוואונדערען די יודישע העזה, א טייל אום זיי אויס צו זידלען, א טייל אום זיי אויס צו לאכען — זענען דארט אהין געגאנגען. יודען זענען מיט ווערטער נישט געבליבען שולדיג, זיי האבען אויך מיט שטעקענס געענטפערט. דאס איז זיי אבער צו ווייניג געוועזען. ווי אום זיך זעלבסט דאס אומגליק פארצוברייטען, זענען זיי בעפאלען אונזערע יונגע לייט, וואס זענען געקומען אויס נייגעריגקייט, זיי צעיאגט, אדער געשלאגען און דערנאך זיך געריהמט און א קעגען קריסטען שטאלציערט. אונזערע מענשען זענען א פאר מאל אוועקגעגאנגען, ביז צום קראקויער טויער ביז מען האט געמוזט דאס טויער פארמאכען".

„דערוויסענדיג זיך פון דער יודישער שרעקליכער העזה, זענען צוזאמען געלאפען אונזערע מענשען און דער המון, אום די טרויריגע זאך צו צוקוקען. צווישען זיי זענען אויך געוועזען בריות יונגע לייט, שילער, און די האבען מיט יוגענד־היץ געחאפט געוועהר. דאך האבען זיי יודען גאר נישט געטאן, ביז דריי יודישע יונגע לייט זענען נישט ארויסגעשפרונגען, געשלאגען דעם המון, וואס איז אנגעקומען און איינעם גע'הרג'עט מיט צוויי־שארפיגע העק. דאמאלס ערשט זענען

*) Kubali. Szkice his, Ser. I. 73

**) Kronika miasta Lwowa od r. 1634 do r. 1690

די קריסטען זעהר אויפגערעגט געוואָרען אויף די אונגלויבּיגע עזות פנים'ער.

בּשעת עלטערע בּעטראַכטענדע מענשען האבּען זיך בּעקלערט, וואס מען זאל דא טון, האט דערווייל די לייכטזיניגע יוגענד זיך אנגעהויבּען נוקם צו זיין פאר אונשולדיג קריסטליך בּלוט.

די דריי יודישע יונגע לייט, וואס זענען געשטאַנען צווישען דער מחנה ידען, האבּען נישט אויפגעהערט צו וואַרפען שטיינער און צו זידלען קריסטען, בּיז עס זענען געקומען אונזערע מענשען מיט מעהר געוועהר, מיט מעהר שכל און מיט גרעסערען כח. יודען זענען פריהער בּעפאלען די יונגלעך, וואס האבּען פון זיי געלאַכט און דעם המון, וואס איז געקומען צוקוקען, זיי געשלאגען, צעיאגט, געשטופּט.

דערווייל זענען אבּער אנגעקומען זעהר פיעל סטודענטען פון דער שטאדט, מיט זיי זענען אויך געגאנגען זעהר פיעל פויערען, וואס זענען געווען בּעוואַפענט מיט דרענגער און שטעקענס. דאמאלס האט זיך אנגעהויבּען א שרעקליכע מלחמה. יודען האבּען אנגעהויבּען צו ציטערען, צו שרעקען, איינער האט דעם אנדערען העזה צו געגעבּען. אין אנפאנג האבּען זיי זיך טאקי זעהר גוט געהאַלטען, נאר דערנאָך, ווען זיי האבּען שוין געהאט די מלחמה פון אַלע זייטען, האבּען זיי געשריגען, זיך אויסגעמישט און אהן ארדנונג געלאפען אין שוהל אריין. נאר דארט האבּען זיי אויך בּעקומען די שטראף, אויף וועלכער זיי האבּען פאַרדיענט. די סטודענטען און דער המון, וואס האבּען זיך מיט רעכט געפיהלט בּעליידיגט, האבּען ארויסגעשלעפּט יודען פון די הייזער און זיי גע'הרג'עט. אויף פיעל פון זיי האבּען אונזערע רחמנות געהאט און פון טויט געראטעוועט, אנדערע האבּען פון רחמנות בּיי זיך אין די הייזער בּעהאלטען יודען.

די זעלבּע סטודענטען האבּען אויך די גאסען פון דער שטאדט גופא מיט יודיש בּלוט בּעפארבּט, די בּעלי־בּתים פון דער שטאדט האבּען געמוזט איבּער יודען האלטען סטראַזש בּיי נאכט.

יודען האבּען זיך אבּער בּיי דעם סטראַזש אויך גישט געפיהלט זיכער, וואָרען אין א געוויסע נאכט איז אין שטאדט ווידער אונרוהיג געוואָרען איבּער דריי איידלע סטודענטען, וואס זענען פון געריכט פאַר'משפּט געוואָרען. א זעהר בּכבוד'ער בּעל־הבּית סטאַנטעל, וואס האט בּיי נאכט געשאסען, כּדי יודען צו בּעשיצען, איז גע'הרג'עט געוואָרען, חוץ איהם זענען אויך אומגעקומען דריי קריסטען, וואס האבּען זיך פאר יודען אנגענומען.

די שטאדט האט דעריבּער געמוזט זיך בּעמיהען יודען צו פאַרזיכערען אויף איין אנדערען אופן, דאדורך האט זי געדונגען הונדערט זעלנער, פון וועלכער 60 האבּען בּעקומען געהאלט פון דער שטאדט־קאסע און 40 פון יודען".

דאס אלעס שרייבּט איבּער דעם פאגראם, א קאטוילישער גייסטליכער, וואס זיין שנאה צו יודען זעהט מען אין יעדען וואָרט. דאך מוז ער מודה זיין, אז די קריסטליכע לעמבּערגער בּעלי־בּתים האבּען געהאלטען פאר זעהר נייטיג יודענס לעבּען און פאַרמעגען אבּצוהיטען. יודישע קוועלען צו דער געשיכטע פון דעם פאגראם האבּען מיר מעהר נישט, ווי צוויי „אל מלא רחמים'ס", וואס געפינען זיך אין דעם פּינקס פון „בּיהכ"נ הגדולה דתוך העיר לבוב".

אין די „אל מלא רחמים'ס" זעהען מיר, אז אין 8 איר (שבּת), האבּען זיך פאַרזאַמעלט „תשמידם" (תלמידים — שילער) און אנדערע „פוחזים" אין פאַרשטאדט און האבּען גע'הרג'עט און גע'שחט'ען מעהר ווי הונדערט נפשות „לומדים, מופלגים, עשירים און דינים", שוהלען זענען פאַרוויסט און ספרי תורה צעריסען געוואָרען, מעהר ווי 200 מענשען זענען געוואָרען פאַרוואונדעט און א סך הונדערט טויזענטער געלד איז גערויבּט געוואָרען.

אין דער שטאדט גופא זענען גע'הרג'עט געוואָרען 75 נפשות און מעהר ווי 200 זענען פאַרוואונדעט געוואָרען, דריי שוהלען האבּען זיי חרוב געמאכט, רוב ס"ת צעריסען און פיעל קינדער זענען געפאנגען געוואָרען. *)

פ—ק.

ליטעראַטור און קונסט

— אין פּעטערסבּורג האט זיך געגרינדעט א פערלאג ארויסצוגעבּען די בּעריהמסטע רוסישע און אויסלענדישע ליטעראַרישע ווערק

*) מיר געבּען דא די צוויי „אל מלא רחמים'ס", ווי זיי זענען איבּערגעדרוקט געוואָרען אין „מצבת קדש". חוברת ב'. לבוב 1864.

„אל מלא רחמים שוכן בּמרומים המציא מנוחה נכונה תחת כּנפי השכינה בּמעלות קדושים וטהורים כּזוהר הרקיע מזהירים את נשמת הקדושים והטהורים שהיו בּקהלתנו המפוארה עיר גדולה של חכמים ושל סופרים ונהרגו בּחוץ לעיר ק"ק לבוב החשובה והרמה בּמקום אחד תורה וגדולה מקוימה, בּשמונה לחדש איר 'א'ך 'ה'י'ה 'בּ'ח'ש'כ'ה 'נ'ד'ו'ל'ה לפ"ק בּני ישראל לילות וימימה בּשבּת קדש להיושב שמימה נתאספו התשמידים ושאר פוחזים בּיד רמה והרגו ושחטו יותר ממאה נפשות בּאף וּבחמה לומדים ומופלגים אנשי השם המה עשירים ומנהיגים היו לנו למחסה בּיום זעם ונזלו כּמה מאות אלפים כּספּם וזהבם בּמהומה וגם נהרגו אלופים דינים קולם נשמע בּרמה, אנשי אמנה אבדו היו לנו לחומה ונתבּלו יותר משני מאות אנשים חשובים בּמראה ובקומה אכלו את יעקב ואת נוהו השמו לביזה ושמה בּתי הכּנסיות ומדרשות הקדושים בּנוי לתלפיות כּחומה וקרעו והתכו ספרי תורת ה' תמימה על זאת יבכּו עש כּסיל וכימה ונאבדו ילדים נפזרו ונפרדו בּין האומה יתומים ואלמנות בּוכים ומבכּים בּנהימה, על אלה דמעתי על לחיי אזרימה בּכי ונהי ארימה העל אלה תתאפּק ה' איש מלחמה נוקם ה' וּבעל חמה ישקיף וירא ה' מן השמים לנקום נקמה ימין ה' רוממה לכן בּעל הרחמים יסתירם בּסתר כּנפיו לעולמים בּישיבה של מעלה יהיו יושבים וחונים וכו'".

„אל מלא רחמים וכו' נשמת הקדושים והטהורים בּקהלה תהלה בּרה כּחמה עיר גדולה של חכמים וסופרים בּק"ק לבוב החשובה והרמה תורה וגדולה בּמקום אחד מקוימה בּשמונה לחדש איר ועד עשרים בּסיון לפרט 'א'ך 'ה'י'ת 'בּ'ח'ש'כ'ה 'נ'ד'ו'ל'ה לפ"ק בּני ישראל לילות וימימה בּחמישי ובששי וּבש"ק לה' יושב שמימה התאספו התשמידם ושאר פוחזים בּיד רמה והרגו ושחטו יותר משבעים וחמשה נפשות בּאף וּבחמה לומדים ומופלגים אנשי השם המה עשירים ומנהיגים היו לנו למחסה בּיום זעמה ונזלו כּמה מאות אלפים כּספּם וזהבם בּמהומה וגם נהרגו כּמה אלופים דינים וּבעלי תורה קולם נשמע בּרמה אנשי אמנה אבדו היו לנו למחסה בּיום זעמה ונחבּלו בּתוך העיר ג"כ יותר משני מאות נפשות חשובים בּמראה וּבקומה אכלו את יעקב ואת נוהו השמו לביזה ושמה שלשה בּתי כּנסיות הקדושים בּנו לתלפּיות כּחומה וקרעו והתכו רובּי ספרי תורת ה' תמימה על זאת יבכּו עש כּסיל וכימה ונאבדו ג"כ כּמה ילדים נפזרים ונפרדים בּין האומה בּוכים ומבכּים בּנהימה. וכו'".

אין זשארנאנישער איבערזעצונג און צו פארקויפען פאר זעהר ביליגע מקחים.

— דער שקל, זיין געשיכטע, באדייטונג און ציעל. הערויס געגעבען פון אדעסער ציוניסטען. אדעסא תר״ס״ג.

אַלְטְנֵיילַאנְד.

איך מיין, אז איהר אלע, מיינע לעזער, האט שוין געהערט פון׳ם „אלטניילאנד״, ס׳הייסט פון׳ם ביכל מיט דעם נאמען, וואס איז ניט לאנג ערשיענען, א ראמאן פון׳ם ציוניסטישען פיהרער ד״ר הערצל.

געהערט האט איהר געוויס, ווייל א גאנץ היבשע צייט האבען דעריבער געפויקט אלע יודישע צייטונגען און פייערינגע רעדעס זענען אבגעהאלטען געווארען אין ציוניסטישע פערזאמלונגען, — קענען אבער אלע דאס ווערק, וועגען וועלכען עס רעדט זיך מיט אזא היץ?

איך וויל אייך דערמיט בעקענען און גלויבט מיר, אז איך האב דערביי קיין שום כוונה זרה ניט. איך וויל ניט שאפען קיין שטימונג אין דער אדער אין יענער זייט. איך וויל נאר, אז איהר זאלט פריהער די זאך קענען און נאכדעם ערשט אייער מיינונג זאגען.

I.

דאס ביכל „אלטניילאנד״ הייבט ד״ר הערצל אן מיט אזא מעשה: איינער א יודישער יונגערמאן אין וויען, ד״ר פריעדריך לעווענבערג, א געקאנטשעטער יוריסט, נאר אהן פראקטיקע, האט זיך פארליבט, ווי מע זאגט, איבער די אויערן, אין א יודיש-גבירישע מיידל פון די הויכע פענסטער, איך מיין פון דעם יודישען פאהן, פון דער רייכסטער קלאס אין וויען.

די יודישע רייכע קלאס אין וויען, ווי אלעמען בעקאנט, איז אסימילאטאריש געזינען, מע זוכט מיט אלע מיטלען געפעלען דער קריסטליכער געזעלשאפט, און וועגען יודישע נאציאנאל, יודישע אינטערעסען וויל מען גאר ניט טראכטען. ד״ר הערצל מאלט אב די דאזיגע יודישע קלאס אין פאלגענדער סצענע, וועלכע קומט פאר ביי דער פאמיליע לעפלער ביי דער סעודה פון ערנעסטינעס תנאים (ערנעסטינע איז די געליבטע פון ד״ר לעווענבערג). סע ווערד א רעדע וועגען יודישער לאגע. ד״ר וויים, דער ראבינער, זאגט:

„ביי אונז אין מעהרען ווערד אויך די לאגע שלעכט. אונזערע יודען זענען, אין די קליינע שטעדטלעך איבערהויפט, אין געפאהר. זענען די דייטשען שלעכט אויפגעלעגט, שלאגען זיי אויס די פענסטער ביי יודען, זענען ווידער די טשעכען אויפגערעגט בעפאלען זיי די יודען. אזוי אדער אזוי איז די יודען שלעכט, און די ארימע לייט הויבען אן צו אנטלויפען. זיי ווייסען אבער נעביך ניט וואוהין״.

„מאריטץ!״ רופט די פרוי לאשער אין דיעזען אויגענבליק, „איך וויל איבערמארגען אין בורגטעאטער״.

„לאז צורוה!״ ענטפערט דער בערזענמאן. „ד״ר וויים דערצעהלט אונז ווי אזוי סע זעהט אויס ביי זיי אין מעהרען. באמת ניט שען״.

סאמועל וויינבערגער, דעם חתנ׳ס פאטער מישט זיך אריין: „הער דאקטאר, איהר אלס ראבינער קוקט שוין דארויף צו שווארץ״.

„ווייס קוקט תמיד שווארץ!״ זאגט איינער פון די צוויי לצים, נאר דאס ווערטעל פליהט דורך ניט בעמערקט.

סאמועל וויינבערגער זאגט ווייטער:

„איך פיהל מיך אין מיין פאבריק גאנץ זיכער. אז מע וויל ביי מיר עפיס מאכען קוויצען רוף איך די פאליציי אדער גיה צום קאמאנדיר. אז די באסיאקעס דערזעהען נאר די פיקע בעקומען זיי דרך־ארץ״.

„אזא צושטאנד איז דאך אבער זעהר טרויריג״, בעמערקט ראבינער ווייס ליבליך.

אדוואקאט ד״ר וואלטער, וואס זיין פאמיליען-נאמען איז איז לכתחלה געוועזען פייגעלשטאק, בעמערקט: „איך ווייס ניט ווער ס׳האט געזאגט, מיט פיקעס קאן מען אלעס מאכען; נאר דארויף פארלאזען זיך קאן מען זיך ניט״.

„איך זעה שוין״, שרייט אוים לאשנער, „מיר וועלען אלע ווידער מוזען טראגען דעם געלען פלעק אויף די קליידער״.

„אדער ארויספאהרען״, זאגט דער ראבינער.

„זייט זשע מוחל, וואוהין?״ פרעגט וואלטער, „איז דען ערגיץ אנדערש בעסער? אפילו אינ׳ם פרייען פראנקרייך זענען די אנטיסעמיטען פון אויבען״.

ד״ר ווייס אבער, דער ארימער ראבינער פון א מעהרישען קליינעם שטעדטל, וועלכער האט קיין בעגריף ניט געהאט אין וואסער א חברה ער געפינט זיך, ווארפט תמ׳וואטע אריין א תשובה:

„זייט איינינע יאהרען איז ענטשטאנדען א בעוועגונג, וועלכע מע רופט ציוניזם. דיעזע בעוועגונג וויל די יודישע פראגע פארענטפערען דורך א גרויסארטיגער קאלאניזאציע אין אונזער אלטער היים אין ארץ ישראל. ווער סע קאן שוין מעהר דא ניט אויסהאלטען זאל אהין געהן״.

ער האט גערעדט גאנץ רוהיג און גאר ניט בעמערקט ווי די פנימ׳ער האבען זיך ביסלעכוויז פארצויגען מיט א שמייכעל און איז דעריבער שטארק פארשעמט געווארען בעת ער האט דערהערט דאס געלעכטער, וואס האט אויסגעבראכען, אלס ער האט דערמאנט דאס ווארט ארץ־ישראל. דאס איז געוועזען א לאכען פון פארשידענע קולות. די דאמען האבען געחאחעט, די הערען — געברילט און צעשמאלצען געווארען. נאר פריעדריך לעווענבערג האט דאס געלעכטער געפונען פאר עם-הארצ׳יש און גראב אקעגען דעם אלטען מאן.

א גאנצע רייהע פון וויצען קלוגע און נארישע וועגען די יודישע מיניסטארען און ווער וועט עס זיין דער יודישער מלכות א. ד. ג. חכמות, וואס יעדער פון אונז האט זיי שוין געהערט אמאל טויזענט און איינס, סיי אין הויך־שטעקיגע עלעקטריש בעלייכטעטע סאלאנס און סיי אין די ארימע בתי מדרשים ביי דער הרובע און פאר א גראשאווע חלב-ליכטל פאלגט אין דיעזער געזעלשאפט אויך. מע פארטיילט צווישען זיך די פאסטען און עפענטליכע שטעלען. איינער וויל וויצינער זיין אלס דער אנדערער. נאר איין ראבינער ווייס בעהאלט נאך דערביי קלארען געדאנק און פרעגט:

„פון וועמען לאכט איהר, רבותי? פון זיך אליין?״

"גיין ערענסט וועלען מיר עס נעמען!" זאגט בלוי (איינער פון די 2 לצים).

"איך בין שטאלץ וואס איך בין א יוד", ערקלערט לאשנער, ווארום ווען איך זאל ניט שטאלץ זיין וואלט איך דאך סיי ווי א יוד געווען. אלזא איז שוין גלייכער, אז איך בין שטאלץ".

אין דיעזען אויגענבליק זענען די צוויי שטוב־מעדל ארויס־געגאנגען, כדי עפיס אריינצוברענגען. די בעל־הבית'טע נוצט אויס די מינוט צו בעמערקען:

"פאר די דיענסטען אין די אויגען וואלט גלייכער געווען ניט צו רעדען פון יודישע ענינים".

בלוי ענטפערט דרויף תיכף: "האט קיין פאראיבעל ניט, מאדאם. איך האב ניט געוואוסט, אז אייערע דיענסטען ווייסען ניט, אז איהר זענט יודען".

אט דאס איז די ספערע, וואו סע דרעהט זיך אונזער פרידריך לעווענבערג, דער דאקטאר אהן פראקטיקע, און פון וואנען סע שטאמט זיין געליבטע, די טאכטער פונ'ם רייכען וויענער פאבריקאנט, לעפלער, ערנעסטינע.

II.

ווענען לעווענבערגען אליין געפינען מיר אויך שוין אין אנהויב אפאר בלעטלעך, וועלכע חאראקטעריזירען איהם אלס א קינד פון זיין צייט, א פארבלאנזשעטען יודישען אינטעליגענט, וועלכען סע טוט וועה די לאגע פון זיין פאלק, וועלכער פארטראכט זיך איבער דיעזער לאגע, וועלכער איז אבער אזוי ווייט פארפיהרט און אבגע־ריסען פון יודישקייט און יודישען געדאנקען־גאנג, אז ער קומט ניט גלייך אויף דאס איינציגע און ריכטיגסטע מיטעל די יודען־פראגע צו לעזען. צו דיעזען מיטעל מוז ער ערשט קומען נאך גאנץ לאנגען וואנדערען און פיעלעס איבערלעבען.

פריעדריך לעווענבערגען שטעלט אונז דער מחבר פונ'ם אלט־ניילאנד צום ערשטען פאר, אלס ער זיצט אין א קאפע־הויז און חלומ'ט וועגען זיין געליבטער ערנעסטינע און וועגען זיינע צוויי חברים. מיט וועלכע ער האט אמאל אזוי גוט צוגעבראכט אין דעם זעלבען קאפע, "בירקענרייס" און פון וועלכע דער ערשטער, היינריך, האט זיך געשאסען און דער אנדערער, אסוואלד, איז אוועק קיין בראזיליע, אום דארט צו ארבייטען פאר דער קאלאניזירונג פון יודישע פראלעטאריער, ער איז דארט אבער ניט לאנג פונ'ם געלען פיעבער אוועקגעשטארבען.

אין דעם קאפע פארקעהרען נאך א גאנצע מענגע פון אנדערע איהם גלייכע יונגע לייט, גאר־וואס געענדיגטע דאקטוירים, נייגע־באקענע יוריסטען, זאפאסנע טעכניקער א. ד. ג. גאר דיעזע אלע האבען זיך נאך פונ'ם לעבען ניט אזוי ערביטערט. זיי האבען דעריבער נאך געקאנט אונטערהוליען, שפיעלען אין ביליארד, זאגען גלייכע ווערטלעך און פריעדריך האט זיי מקנא געווען.

דיעזע אלע יונגע לייט, וועלכע האבען געענדיגט א האכשולע, נאר צו טון איז ניטא וואס, זענען צומייסטען געווען יודען און ווען זיי האבען ניט געשפיעלט קיין קארטען אדער ביליארד, פלעגען זיי קלאגען אויף דער "שווערע צייט", ווי ס'איז כמעט אונמעגליך זיך דורכצושלאגען. לעווענבערג האט זיי בעדויערט און מקנא געווען אין דערזעלבען צייט. אייגענטליך זענען זיי גאר בעסערע פראלעטאריער. קרבנות פון א דעה, וואס האט פאר צוואנציג־דרייסיג יאהר געהערשט אין די מיטלע קלאסען פון דער יודענשאפט: אוועק פונ'ם האנדעל, פון די געשעפטען. דער זוהן זאל זיין עפיס אנדערש, ניט ווי דער פאטער איז געווען. דא האט זיך אנגעהויבען א מאסען־בעוועגונג פון דעם אונטערוואכסענדען דור צו דער "בילדונג" און דער רעזולטאט דערפון — א יאמערליכער צושטאנד פון מענגען געבילדעטע אהן בעשעפטיגונג. א מענגע פון יונגע לייט, וואס צום געוועהנליכען יודישען געשעפטס־לעבען האבען זיי שוין ניט מעהר געטויגט, די עפענטליכע שטעלען בעטרעטען אזוי ווי זייערע קריסטליכע קאלעגען האט מען זיי ניט געלאזען און וואס צו טון איז ניטא. זיי זענען, קאן מען זאגען, געבליבען ליגען אויפ'ן מארק. דעריבער האבען זיי איין ערהרענגעפיהל לויט פון העכערען שטאנד, א לעבען פיהרען מוז מען לויט ווי פון העכע־ען שטאנד, מיטעל אבער קיינע. די וואס האבען געהאט א שטיקל ירושה האבען געקאנט איינציגווייז אויפעסען, אדער שלעפען געלט ביי די עלטערען. אנדערע שנארען נאך א "גוטען שדוך." די דריטע ווארפען זיך צו אלערליי מינים געשעפטלעך, וועלכע פאסען גאר ניט פאר דעם סארט מענשען, אזוי אז סע קומט אויס א וואונדערליכע און טרויריגע קאמעדיע: די וועלכע האבען ניט געוואלט זיין סוחרים, געשעפטס־מאכערס, מאכען דאך געשעפטען אלס "אקאדעמיקער", געשעפטען מיט געהיימע קראנקהייטען און ניט ערלויבטע פראצעסען. א טייל ווערען פון גויט צייטונג־שרייבער און האנדלען מיט דער עפענטליכע מיינונג, נאך אנדערע רוקען זיך ארייין אין פאליטישע געזעלשאפטען, פעדלערען מיט פוסטע שלאג־ווערטער און פראזען, כדי אזוי ארום צו קריגען א קוועלע פון פארדיענסטלעך.

לעווענבערג האט ניט געוואלט געהן אין דיעזע וועגען. "דו טויגסט ניט צום לעבען", האט איהם איינמאל פאר'ן אבבייזען זיין פריינד אסוואלד געזאגט, "ווייל דו מאוס'ט זיך צופיעל. מע מוז קענען עפיס אראבשלינגען, ווי למשל יענער און דער, דערפון ווערד מען דיק און קרעפטיג און מע קומט צו'ן עפיס... אז דו ביזט איין אנשטענדיגער מענש, וועט דיר קיינער ניט גלויבען, ווייל דו ביזט א יוד... אלזא וואס? דו וועסט מיט דיינע פאר גראשען ירושה פריהער פארטיג ווערען אלס מיט דיין אדוואקאטור־פראקטיקע. דעמאלט וועסטו דאך מוזען עפיס אנהויבען טון אזוינס, פון וועלכען דו מאוס'ט זיך אצונד — אדער זיך אויפהענגען. איך בעט דיך קויף דיר א שטריק כל זמן דו האסט נאך א גילדען, אויף מיר קאנסטו ניט רעכענען. ערשטענס וועל איך שוין דא ניט זיין, צווייטענס בין איך דיין פריינד".

אסוואלד האט איהם געוואלט מיטשלעפען קיין בראזיליע. לעווענבערג קאן זיך אבער ניט ענטשליסען, ווייל ער האט געחלומ'ט פון ערנעסטינען. איהם האט זיך געדאכט, אז ערנעסטינע פיהלט צו איהם דאס זעלבע וואס ער צו איהר. ער וועט זיך איהר ענטדעקען, זי וועט איהם פארשטעהן און וועט ווארטען ביז ער וועט זיך אויסארבייטען א לעבען. דעמאלט וועט אויך איהר פאטער, דער רייכער פאבריקאנט, צופרידען זיין מיט'ן שידוך, מיט א וואהל

פראקטיצירענדען אדוואקאטע. נאר ס'איז איהם בעשערט געווען נאך אין דיעזען אבענד צו זעהען אלע חלומות זיינע פארזונקען אין ים. נאך דיעזען אבענד, ביי דער סעודה, וועלכע איז שוין אויבען בעשריבען, האט הער לעפלער, ערנעסטינעס פאטער, מודיע געווען, אז זיין טאכטער איז א כלה פאר דעם יונגען וויינבערגער, „דעם מיטשעף דער פירמא סאמועל וויינבערגער עט זעהנע", מיט וועלכען ערנעסטינע איז זייט צוויי וואכען בעקאנט געווארען.

ס'איז ניט נייטיג צו בעשרייבען פריעדריכ'ס הארץ ביי דיזער געשיכטע. דאס איז דאס שווערע הארץ פון אלע אבגעזארטע, פון אלע פארשמיסענע איידעל־לייט אקעגען דער גאוה פון די רייכע טויגעניכטסען! הכלל לעווענבערגען איז דאס לעבען נמאס געווארען און ער האט זיך בענוצט מיט א מודעה פון א רייכען אמעריקאנער, וועלכער האט געזוכט א געבילדעטען יונגען מאן, וואס דאס לעבען צווישען מענשען איז איהם געווארען איבערדריסיג און וויל אנטלויפען פון דער וועלט.

דער אמעריקאנער קינגםקארט, א געוועזענער דייטשער אפיציער, וואס איז אין אמעריקא געווארען א מיליאנער און איז אויך פון מענשען אבגענארט געווארען, האט אין לעווענבערגען געפונען גראדע דעם חבר, וואס ער האט געזוכט און האט קורץ מיט איהם געשלאסען ברודערשאפט אויף צוזאמען צו פארלאזען די „פוילע" איירא פייאישע געזעלשאפט און זיך פארקלויבען ערגיץ העט ווייט אויף א פארוואָרפענע אינזעל.

דער אמעריקאנער האט לעווענבערגען פארגעלעגט געלט אויף צו ארדנען זיינע געשעפטען פאר זיין אבגרייזע, נאר לעווענבערג האט פאר זיך קיין געלט ניט בעדארפט. ער האט זיך אבער דערמאנט אין א מעשה, וואס איז איהם פארגעקומען צו זעהען, וועלכע מיר וועלען שפעטער דערצעהלען און האט ביי איהם גענומען פינף טויזענט גולדען פאר יענער אריטער פאמיליע.

איידער דאקטאר הערצל געהט איבער צו דער בעשרייבונג פונ'ם „אלטנייילאנד" האט ער אונז געוואלט פארשטעלען א בילד פון די היינטיגע יודישע פערהעלטניסע, פון וועלכע סע געהט לאגיש הערפאר די נייטיגקייט פון א נייער יודישער געזעלשאפט.

די מאטעריעלע לאגע און דעם גייסט פון דער יודישער איינטעליגענץ האבען מיר געזעהען אין לעווענבערגען און אין זיינע חברים; דעם צושטאנד פון דער יודישער בורזשואזיע — אין דער פאמיליע לעפלער און זייער אומגעבונג; די פערהעלטניסע ביי דעם יודישען פראלעטאריאט וועלען מיר באלד זעהען אין דער פאמיליע ליטוואק, וועגען וועלכער דא וועט באלד זיין די רעדע.

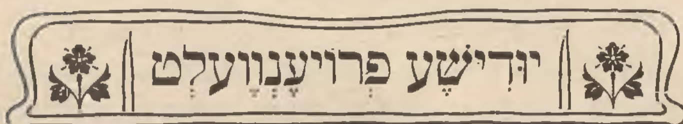
(פארטזעצונג קומט).

משה קליינמאן.

אלערליי.

די עלסטע צייטונג אין דער וועלט געפינט זיך אין פעקין די הויפט־שטאדט פון חינא, זי הייסט „קין פן". די צייטונג איז שוין אלט מעהר פון 1000 יאהר און זייט זי האט אנגעהויבען צו געהן האט זי נאך קיינמאל נישט פערפעהלט צו ערשיינען. ביז דעם יאהר 1401 פלעגט זי ארויס נאר איינמאל א חדש און האט זיך נאר פערנומען מיט ידיעות פון קייזערליכען הויף. דערנאך האט זי אנגעהויבען ארויסגעהן אלע וואך און פון יאהר 1830 איז זי געווארען א טאגעבלאט. היינט געהט זי שוין ארויס דריי מאל אין טאג; אין דער פריה דריקט זי זיך אויף א געל פאפיר, צו מיטאג אויף ווייס פאפיר און פון אווענד אויף גרויע פאפיר.

די פאסט אין רוסלאנד האט זיך אין הונדערט יאהר פארגרעסערט אויף 10 מאל אזוי פיעל. אין אנפאנג פון פאריגען יאהרהונדערט איז אין גאנץ רוסלאנד געווען 458 פאסט־אמטען און ענדע דעם יאהרהונדערט האט עס 4,410. די צאהל פון די פאסט־בעאמטע איז פארגרעסערט געווארען אין די 100 יאהר פון 5000 אויף 87,000. אנפאנג פון דעם יאהרהונדערט האט אויסגעמאכט איין פאסט אויף 87,000 איינוואהנער און ענדע דעם יאהרהונדערט איין פאסט אויף 29,000 איינוואהנער. די צאהל פון די זאכען, וואס ווערען געשיקט, האט זיך אויך אין די 100 יאהר פארגרעסערט פון 3 מיליאן אויף 849 מיליאנען. דער פרייז פאר שיקען א בריף איז זעהר פארקלענערט געווארען. א בריף, וואס מען האט געשיקט, למשל, פון פעטערסבורג נאך קאמטשאטקא האט פאר 100 יאהר צוריק געקאסט ביז 2 רובל מיט 14 קאפ און היינט קאסט נאר 7 קאפ.

I. אלגעמיינע נייעס.

אין וויען איז פאר א וואך געווען דער ערשטער קאנגרעס פון דעם עסטרייכישען פרויען־בונד. דער צוועק פון דעם קאנגרעס איז געווען צו ארגאניזירען די עסטרייכישע פרויען, צו פאדערען רעכטע און צו פארבעסערען זייערע לאגע מאטעריעל און גייסטיג.

— צווישען די נדבות, וואס זענען אנגעקומען אין דער רעדאקציע פון „נאוואסטי", געפינען זיך נדבות פון דער פירסטין דאלגארוקאווא, די גרעפין ארלאווא דאווידאווא און פון גראף קאנארקין.

II. יודישע נייעס.

— אין בודאפעסט איז געווען נישט לאנג א גענעראל־פערזאמלונג פונ'ם יודישען פרויען־פעראיין, פארזיצענדע איז געווען די פרוי מרים הערצל. אין פארגאנגענעם יאהר האט דער פעראיין צעטיילט 70,329 קראנען אונטערשטיצונגען. די ערציהונג פון 184 יתומות האט געקאסט 76,352 קראנען. אין דער פאלקסקיכע האט דער פעראיין געגעבען 168,596 פארשוין עסען, דאס האט געקאסט 43,293 קראנען. אלע אויסגאבען פונ'ם פעראיין אין דעם לעצטען יאהר זענען געווען 195,958 קראנען.

— פרוי העלענע כהן א געבארענע אדעסערין, וועלכע וואהנט היינט אין מילאן (איטאליע), האט געשאנקען פאר די קישינובער פארומגליקטע יודען 5000 רובל,

— צום חשבון פון דער אבטיילונג פון דער חברה מרבי השכלה אין אדעסא, וואס איז נישט לאנג ארוים, איז ביי געלעגט א קורצער איבערבליק איבער די ווירקונג פון דער זומער־וואהנונג פאר ארימע יודישע מיידלעך, אויף וועלכע פרוי ל. דריזא גיט השגחה.

— די באראנעסע אדעלהייד ראטהשילד, די עלטסטע טאכטער פון דעם פארשטארבענעם באראן קארל ווילהעלם ראטהשילד אויס פראנקפורט אם־מאין, האט געשיקט 10000 מארק צום פראנקפורטער הילפס־קאמיטעט פאר קישינובער יודען.

— דער פרויען־הילפס־קאמיטעט אין קישינוב טוט זעהר פיעל פאר ארימע מיידלעך. ער האט אויך געגרינדעט א פריוט פאר קינדער.

רעדאקטאר: מ. ספעקטאר.
פערלאג „פאלקסבילדונג".

rausgeber Verlag Volksbildung, Verantwortlicher Redacteur Moses Deutscher, Krakau, Druck v. S. L. Deutscher Podgorze b. Krakau

נדבות

פאר די פאראומגליקטע יודען אין קישינוב דורך די אדמיניסטראציאן „יודישע פאלקסציייטונג" אין קראקוי:

ש. טשעמערינסקי; א. טארעווסקי; י. באשמאשניקאוו; פ. מעלניקאוו; י. פערטשענקי; א. ראזשאווסקי; צ. ארלאוועצקי; ה. וואלינסקי; מ. וויאזאווסקי; ד. קראסנאוו; א. זאריצקי, צו 1 רובל. א. בערעזיניצקי; ל. בערעזיניצקי; ח. זאבינסקי; ל. פינקאווסקי; י. פאלינסקי; מ. טאבאטשניקאוו; י. ביעלילאנסקי; א. מ. סלאוויטסקי; ב. ארלאוועצקי; י. איזראילסקי; ש. דאנצקער; ח. באדנין; נ. קאטקאווסקי; נ. לעווין; ל. סטאלינסקי; ח. מעש; פ. איירעלשטיין; ר. איידעלשטיין; ב. נאראדיצקי; ב. סאמאילאוויטש; ק. פאלאנסקי; זאראחאוו; שנאיראווא; ד. ביעלאצערקאווסקי; ראבינאוויטש; אנאפאלסקי; דוחין; אהרן בערעזיניצקי, צו 50 קאפ. אסלאן; וויניצקי; ה. קאלאמייסקי; לעווינאוו, צו 40 קאפ'. ה' לעווין; פ סידעלקאווסקי; מ. קאטיקאווסקי; מ. באגוסלאווסקי; ס. סיגנאיעווסקי; ד. קאניעווסקי; מ. פארמאהן; ל. סאמאילאוויטש; ש. מאלאוויצקי; ח. שפאליאנסקי; ע. בורשטיין; נ. ראווינסקי; וו. בורשטיין; ס. אטטראווסקי; ב. גוט; ט חאידענקאווא; ח. טריפאלסקי; ס. בורשטיין; ס. סקאליאראווא; טעוולין; ג. דריאנאווא; זעמלינסקי; קאניעווסקי; ברוסיליאווסקי; ראווינסקי; נאראדיצקי; סיגנאיעווסקי; בעשעווסקי; צ. פורמאהן; ב. טשערקאססקי; פוהר־מאהן; גינטער; פאלאנסקי; פיסטראווא; סיגנאיעווסקי; דראנאווסקי; פוהרמאהן; ח. איקסעל; לאווינסקי; ג. ארלאוועצקי; פ לייבאוויטש; ש. מאסייעוו; ע. נעמיראווסקי; ס. מעדווינסקי; ט. איקסעל; מ. פארעצקי; פ. זאלינסקי; שפירא; סנדלר; משערקאסקי; בישעווסקי, צו 50 קאפ. ש. טשודנאווסקי; ח. גילזין; ג. אמאנסקי; ר. דונאיעווסקי; ל. סעקיריאנסקי, צו 30 קאפ. ע. איזראילסקי: ש. פאסטאווסקי; ל. באקאליניק; ד. בורשטיין; ל. נאוואסעלסקי; ג. פאסטאווסקי; עלקי מאנאסטירסקי; רחל מאנאסטירסקי; ברײנע מאגילעווסקי; ש. לוואוו, צו 25 קאפ. פין די איבריגע ארבייטער 8.85 רובל. ס"ה 52 רובל, 25 קאפ'.

צונויפגעקליבען געווארען ע"י ר' זלמן פאוולאצקי און סיטשעוו־סקי 98 רובל' 25 קאפ. פון קאנטאר פון טיך־פאבריק של השותפים יעווין, ספיוואק, שקאלניקאוו 6 ר'. דירעקטאר מסאחארנע זאוואד סטעבלעוו ס. י. שוועדאוו 5 ר'. נחום טיהיי; זלמן אפאטאווסקע; חיים פאלסקע; ברוך שמוק־לערמאן; זלמן פאוולאצקי, צו 3 ר'. צבי שיינקאראוו; אליעזר צבי ראווינסקע; חיים מרדכי פערטמאן; זאב וואחאוטינסקי; מענדל מעדווינסקע, צו 2 ר'. יוסף וואלינסקע; ישראל קאגאלאווסקע; זאב טראצקי, צו 1.50 ר'. משה טארטא־קאווסקע; יצחק סיטשעווסקע; יהושע דארפמאן; שמואל קאטשעראוו; אהרן שיינקאראוו; מאיר דערזשאוויין; אברהם צודנאווסקי; דוד האלשאנסקי; מאנעש הארעסקי. דוד קאזמיראוו; דינה יאראשעצקי; ישעיה יארעצקי; דוד קאפער־שמיד; יהודה שור; יהושע הארעל; בצלאל מרגלית; שמואל צבי אקסעלראד; ברוך דענציג; יהודא שווארין; ישראל דראנאוו; פייגע רעזניק; ישראל וואל; ישראל שקאלניקאוו; חייקעל זאקטווינסקע, צו 1 ר'. שבנא דארפמאן 75 קאפ'. אליקום ביק; ברוך מאגאליעווסקע; מרדכי שיינקא־ראוו; ירוזמיאל אפאטאווסקי; אברהם דוד מאגאלעווסקי; חיים האכמאן; צבי וואחאטינסקע; מענדל זאסלאווסקע; משה באגאסלאווסקע; חייקעל יארעצקי; מאניא מאלאמאד; משה סאראקאפאר; בנימין זאסלאווסקע; יעקב סינצקי; יצחק ליעוו; משה דוב זאסלאווסקי; צבי דראנאוו; מרדכי מאלאמאד; מאיר יהודא אפאטאווסקי; שמואל צודקיין; ישכר קאזאמיראוו; זאב צורנאמאז; יצחק קאז־מיראוו; אליהו סעטניצקא; מיכאל קופערשמיד; דוב קאזמיראוו; פייגע ערליכ־מאן! גיטעל נירענבערג; אהרן לעטעצעווסקע, צו 60 קאפ' ישראל פערלאוו; חיים יהושע גאלדענבארג, צו 40 קאפ'. שמחה סונצקי; הינדא זאסלאווסקע; משה כהן; יעקב שלופער; דוד מעשאצניק; מרדכי דראנאוו; אליהו בארסאק; יוסף וולאדימירסקע, צו 30 קאפ'. פנחס סאדאראווסקע; פישעל קאפערשמיד; מרדכי דאבאווניק; ישעיהו חזן; יעקב ליב מעשביצקי; בנציון שיינקאראוו, צו 25 קאפ'. בנציון סאקאלינסקע; שמריה סניצקי; יוסף גאלדענבערג; ליב קאזי־מיראוו; יעקב קאזמיראוו; משה ערליכמאן; אבא לעטיצעווסקע; יצחק ראטנער, צו 20 קאפ'. יצחק וולאדימירסקע; צבי סאקאלינסקע, צו 10 קאפ'. גדליה יא־רעצקי 5 קאפ'. מקלויז דסטעבלעוו ע"י מיכאל קופערשמיד 2.60 רו"כ. מב"ה דהנ"ל ע"י אברהם צידנאווסקע 2.50 רו"ב. מקופת הצדקה דעניים שנגבה ע"י ר' משה טארטאקאווסקע ור' יוסף וואלינסקע 5 רו"ב.

הוצאת „ישרון".

בימ"ס „ישרון" מלא וגדוש בכל הספרים החדשים שיצאו לאור מכל בתי הדפוס העברים וגם בספרים עתיקים יקרי הערך והמציאות. קונה ומוכר ספרים וביבליותיקות גדולות מכל מיני ספרים עברים. נכנס לרשות הוצאת „ישרון"

אלבום ארץ ישראל והמושבות

מאת ש. ראפאלאוויץ וזקס. פנין יקר כזה לא היה עוד בספרותנו.

שבעים וחמש ציורים ממראות הארץ וממקומות הקדושים וממושבות אחינו בארה"ק. ותולדות המושבות וראשית התיסדותן.

כתוב הוא עברית ואשכנזית.

האלבום הזה ראוי הוא להיות בכל בית ישראל לנוי ולקשוט.

מחירו 3 רו"ב, בכריכה יפה 3.75 עם פורטה. למו"ס ואגדות ציוניות הנחה הגונה.

Книгиз. „Іешурунъ", Вильна
Verlag „Ieschurun" Wilno Russland.

נדבות

(דורך די אדמיניסטראציאן אין קראקוי לטובת הקופה הלאומית).

מהכהן יעקב כהנוביץ, שקבל על פדיון הבן. אצל ווילקאמירסקי מעיר סומי (פלך חרקוב) 4.85 רובל. על נשואי החתן מר נחמיה זאוועלקאוו עם הכלה מרת בילה מעזשבערג ג' ימים לחדש כסליו בהשתדלות בנציון יאנוש־פאלסקי ויעקב מעזשבערג נדבו: המחותן מ. מעזשבערג 1 רובל, החתן נ. נ. זאוועלקאוו 50 קאפ. א. יאנושפאלסקי, בנציון יאנושפאלקי, י. מעזשבערג, כ"א 25 קאפ; מ. בערנשטיין, מ. גוטמאן, חנה כץ, כ"א 20 קאפ; מ. י. דיווינסקי, י. נאוואקאווסקי, ח נילווא, כ"א 15 קאפ; י. א. ביטשאק, י. דיווינסקי, א וואלארניצקי, ז. חעלעמסקין, ל. טראכטמאן, דוב יאנושפאלסקי, פ. כץ, י. סטאלבאן, א. סמאליאר, ש. פארטנאי, י. שאפאטשניק, כ"א 10 קאפ; נ. פאסטאווסקי, ח. מ. פישמאן, כ"א 5 קאפ. = ס"ה 4.60 רובל.

נתקבל לטובת יתומי ראובן אשר ברווידעס, שנאסף מאגודת ציונים ביעליסאוועטגראד ע"י מ. בראדסקי, מאת א כהן, מ. העסין, יעקב פינקוס, כ"א 1 רובל; אלימלך נעמיראווסקי 56 קאפ; ד. סמעליאנסקי, שולאוו, ג גפן, כ"א 50 קאפ; ג. בושקאנייץ 30 קאפ; צ. מעדאווניק; י. נעמיראווסקי, כ"א 25 קאפ; מ. בראדסקי, ל. ספיוואק, י. שולמאן, צ. בושמיין, ח. בושמיין, ב. גאלדשטיין, י. צערנאמארדיק, י. רעזניקאוו, דוד קוקליטסקי, כ"א 20 קאפ; א. ליטוואק, פ. אימערווערט, כ"א 10 קאפ. = ס"ה 7.88 רובל.

ש מילווינדסקי ממיטאווי לטובת יתומי ר. א. ברווירעס 1 ריבל.

בוכהאנדלונג

פון

מרדכי קאצענעלענבאגען אין ווילנא

(עקסעסטירט שאן 50 יאהר).

איך רעכען פיר איבריג צו לויבען און רעקלאמירען מיין בוכהאנדלונג, וועלכע עקסעסטירט שאן זא לאנג און האט זיך א שם־טוב ערווארבען. די פיעלע און גוטע אונזערע אויסגאבען, הן אין העברעאיש הן אין זשארגאן, זענען די בעסטע עדות דערויף. איך מאך נור אויפ־מערקזאם, דאס די לעצטע צייט האט זיך מיין געשעפט פיעל אויסגעבעסערט און פערגרעסערט געווארען מיט פיעל העברעאישע און זשארגאנישע ביכער, וועלכע זענען ערשיענען דורך מיין פערלאג, און שטענדיג געפינט זיך אויפ'ן לאגער א גרויסער אויסוואהל פון אלע זשארגאנישע בעסטע ביכער, פון די בעסטע בעריהמטע שריפטשטעלער.

אויך געפינט זיך אין מיין בוכהאנדלונג אלע ספרי חנוך ולמוד (אוצעבניקעס) מכל הפערלאגען; ספרי מליצה ושיר, ספרי פלפול ודרוש וכל מיני רומעל מכל בתי־הדפוס הן ממדינתנו והן מחו"ל.

איך פערקויף צו ביליגע פרייזען די אלע פאל־גענדע ביכער פון מיין אייגענעם פערלאג:

כל שירי גארדאן פרייז מיט פארטא 7 רובל.

ספרי פרץ סמאלענסקין פרייז 13.90 רובל מ"פ

בית הספר השלם מיט רוסיש און זשארגאן חלק א' 50 קאפ'; חלק ב' 60 קאפ'; חלק ג' 90 קאפ'.

בית הספר השלם מיט רוסיש חלק א' 40 קאפ'; חלק ב' 55 קאפ'; חלק ג' 80 קאפ'.

מטמון הילדים חלק א' 60 קאפ'.

המחנך השלם מאת גדליהו סופר מיט רוסיש און זשארגאן 80 קאפ'; מיט זשארגאן אליין 60 קאפ'.

יעצט איז ערשיענען דורך מיין פערלאג די נייע אוצעבניקעס:

תינוקות לבית רבן פיר אנפענגער, פרייז 15 קאפ' מיט פארטא.

פרדס הילדים פיר אנפענגער, מיט פראכטפאלע אילוסטראציעס, גראסארטיג געדרוקט, פרייז מיט פאר' 50 קאפ'.

בוכהענדלער און ציוניסטישע אגודות בעקומען פראצענט.

187 10—9

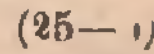
אדרעססע:

Въ книжный и картинный магазинъ
М. КАЦЕНЕЛЕНБОГЕНЪ, г. г. ВИЛЬНА.

גענעז מערידען און פוקלעס!

אפאראט וועלכער היילט גרינדליך
אהנע אפעראציע. פרייז 2 ר׳ 50 קאפ.

Д. МОШКОВСКІЙ Варшава, Налевки 37.

(55) (25—)

!! וויכטיג פיר די האנדעלס־וועלט !!

אין דער דרוקעריי פון **Г. ПЛАТЕКЪ**

Варшава, Долгая № 19.

איז ערשינען א מאמענטאל רעכען־טאבליצע, דורך וועלכע מען קאן לייכט אין איין מאמענט בערעכנען פון 1 ביז 5.000 אין כפל (множеніе) און חלוק (дѣленіе)

פרייז 20 קאפ׳ פער שטיק, פיר ענגראסיסטען בעדייטענדען ראבאט. פיר 30 קאפ. אין פאסט מארקען ווערד ארויסגעשיקט איין עקזעמפלאר צור פראבע פראנקא.
(204) 3—3

דארט איז אויך דער גרעסטער אויסוואהל און די בילליגסטע קוועלע פון

אנזיכט פאסט־קארטען.

Paryzkie nowe modele

rekomenduje znany magazyn

Okryć damskich, wierzchów do futer i kostjumów

D. Borodowski, Warszawa, Leszno 9 m 4.

Na żądanie wykonywam wszelkie obstalunki w 24 godzin.

(148) 25—9

דאמף־דרוקעריי עט ליטאגראפיע

פון ש. בעלכאטאווסקי אין פיעטרעקוב

איינגעארדענט לויט די נייעסטע סיסטעמע, מיט די שענסטע מאדערנע שריפט און פערציערונגען, נעמט אן צו דרוקען אלערליי ביכער: יודיש, רוסיש פויליש, דייטש א. ז. וו. אויף די לייכטסטע בעדינגונגען. אויך פערשידענע עטיקעטען, פרייז־קוראנטען, פאבריטשנע ביכלעך, אויך אלערליי אנדערע סארטען דרוק אונד ליטאגראפישע זאכען.

50—2 אלעס ווערט פינקטליך און שנעל בעזארגט. (212)

Въ Типо-литографію Ш. Белхатовскаго, г. г. Петроковъ.

נור פיר 1 רובל

איז צו בעקומען איין עכטע עלעגאנטישע און דויערהאפטע

עלעקטרישע טאשען־לאמפע

וועלכע ביי קליינעם דרוק דאס איינגעריכטעטע קנעפכען, גיבט זעהר העללעס עלעקטרישעס ליכט אויף איין גאנץ וויטע שטרעקע

אין די ערשטע קוועללע פאן פערשיערענע עלעקטרישע טאשען לאמפען

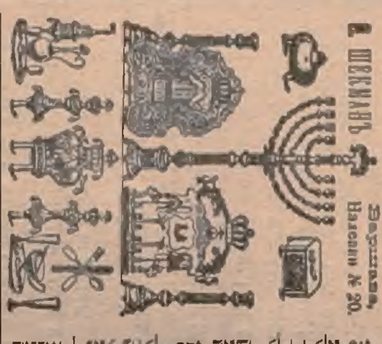
Братья Канкусъ, Варшава, Св.-Георгія 30/84.

עס גיבט אויך טהייערע ביז 3.50, אויך עלעקטרישע אוהרען, לייכטער, האנד־לאמפען א. ד. ג.

צו זעהר בילליגען פרייזען.

פיר הורט קויפער בעדייטענדער ראבאט. — פרייז־קוראנטען גראטיס און פראנקא.
(206) 5—4

מאגאזין נאלעווקי 20, פאבריק דזיקא 10.

Варшава, Налевки № 20.

(192) (180)

שפירטוס־לאקיר׳ פאליטור און עסיג זאוואדען

Х. Бурштейнъ, Слонимъ.

צו בילינע פרייזען ווערט פערקויפט פערשידענע סארטען לאקירען׳ אויך אציישצענע־אויסגעשטאנענע סארטען עסיג.

די ווארע איזט פראכטפאל. פיעל דאנק בריף פון סוחרים. עס ווערט געשיקט אויף פער נאכנאמע אין בעסטען ארדענונג.
5—5 203

פרייז־קוראנטען ווערט צו שיקט נאך פערלאנג אומזאנסט

טאשען אוהרען בחצי חנם!

פיר 3 רובל מיט 50 קאפ. קאן יעדער איינציגער בעקומען פראנק און פריי צו הויזע פער נאכנאמע אהן האנדגעלד א עכט גוטען ניקעל רעמאנטער, וואס ציהט זיך אן ביין אויער איין מאל אין 36 שעה.

די זעלבע אוהרען אין **שווארצען שטאל** מיט 50 קאפ׳ טהייערער. — **עכט פערגאלדעטע** מיט גאראנטיע נור 5 רובל.

אום צו פערברייטערען אונזערע גוט בעקאנטע ווארע ווירד צוגעגעבען צו יעדע אוהר א עכט דובלע־גאלדענע פאנצער קעטע מיט א ברעלאק גאנץ אומזאנסט. דער ברעלאק קאן זיין מיט א לארנעטקע וואס ציינט פערשיעדענע פיקאנטנע בילדער פון דאמען געשלעכט.
(208) 6—4

אויך עלעגאנט אויסגעפיהרטע „מוזיק אוהרען·סימפאניע״, זעלבסטשפיעלער וועלכע פיהרען אוים גאנץ הויך און לאנג אלע שאנסטע פאלקס ליעדער, מארשען, וואלצען, פאלקעס, אפערן א. ד. ג מיט עלעגאנטעם פאנטאזיגעם ציפערבלאט פיר 7 רובל 25 קאפ. מיט פארטא. — 2 שטיק נור 14 רובל.

יעדע אוהר איז אויסרעגולירט צו דער מינוטע, גאראנטירט פיר גוטען גאנג אויף 8 יאהר. בעשטעלונגען ווערען גלייכצייטיג און פינקטליך ארויס געשיקט.

Складъ Часовъ Ю. Якубовича, Варшава, С. Георгія 16.

סקלאד פאן מיהלען־מאשינען

PINKUS & KLEPFISCH

Warszawa, Twarda Nr. 7.

בעזיצט אויפס לאגער אלערארט מיהלען־מאשינען, אינגלאנדישע און אויסלאנדישע, אלערליי ארטיקלען צו מיהלען געברויך.

בעסטע בעדינגונגען צו אלער ביליגסטען פרייזען.

עס ווערדען געזוכט פערטרעטער אין אלע גרויסע שטאדט רוסלאנדס מיט זעהר גוטע בעדינגונגען.
4—1 214

היטעט אייך פאר פעלשונגען.

די איינציגע ברוכבאנדער, וועלכע היילען אוים גרינדליך יעדען איינציגען ברוך, נאך קורצעם געברויך זענען נור

אלעקסאנדער׳ס עלעקטרא־גאלוואנישע ברוכבענדער

וועהרענד עס האט זיך געצייגט, אז מען מאכט א זאלכע נאך, בעטען מיר צו בעאויבאכטען אויף אונזער פירמא, וועלכע איז אויף יעדען ברוכבאנד

„Aleksander“ Warszawa, Senatorska 22.

וויר בעזיצען הונדערטע דאנקבריעפע פון די יעניגע, וואס האבען געטראגען אונזער ברוכבאנד און זענען גענצליך אויס־געהיילט געווארען, לויט ווי מיר געבען דא די אריגינעלע בריעף פון די אייגענטהימער:

Riversdole Cape Colony (Afrika).

אן הערן אלעקסאנדער!

איך קאממע איהנען מיטצוטהיילען אונד בעדאנקען פאר דעם עלעקטרישען באנד וואס זי מיר געשיקט האבען׳

אכטונגספאלל

ט. אבעלסאז.
(207) 3—3

אומזוסט אהן געלד!!

שיקט מען יעדען א ביכעל וועגען שניידען
און נייהען אלערליי מלבושים. אדרעסע:
Г-жѣ Бертѣ Найдичъ, Варшава.

„Chromolin“

„כראָמאָלין“ דאס איינציגע ניט שאדליכע מיטטעל
צום פוצען און קאנסערווירען שוהווערק,
מאכט א זעלטענעם גלאנץ פערקויף
אין שוהווערק מאגאזינען און אפלעצנע
12—4 סקלאדעם (204)

אגענטען ווערדען געזוכט
L. Schneider,
Warszawa Nowy-Świat 34.

Зеркальный фабрикантъ
ЮДКА ВЕЙНБЛАТЪ,
Варшава, Слизская 22.

עמפפעהלט אללע סארטען פערטיגע
שפיגעל, אויך אללע צוראטין פיר
שפיגעל פאבריקאנטען, צו גראססע
אונד קליינע פאבריקאציאן. די בעסטע
עצות אין די פאבריקאציאנסגעשעפט
אנגעלעגענהייט. ביליגסטע פרייזען.
(104) 25—15

פאבריק פון פייערפעסטע 6—15 199
אייזערנע קאססעס

עמפפעהלט איהר אויס-
ארבייטונג נאך נייעסטעם
סיסטעם, קאנקורירט מיט
די פרייזען און פערגרע-
סערט די №№ געגען
אנדערע פאבריקען.
פרייז קוראנטען פראנקא
Ш. Хари, Варшава, Новолипье 40

הוצאת ישורון:
חדשה!
כל כתבי ראובן אשר ברוידעס
לע"ע יצאו לאור:

א) שתי הקצות ב"ח, מחירו 1.50 רובל
ב) שירים עתיקים, מחירו 50 קאפ.
3—3 לפנות אל: 201
Книгоизд. Іешурунъ, Вильна

לעזט ביבער
אין 5 שפראכען
אין צוקערמאנ'ס לייה-ביב-
ליאטהעק 10—2 213
ווארשא, נאלעווקי 7.

הוצאת „ישרון“.

בימ"ס „ישרון“ מלא וגדוש בכל
הספרים החדשים שיצאו לאור מכל בתי
הדפוס והעברים וגם בספרים עתיקים יקרי
הערך והמציאות. קונה ומוכר ספרים
וביבליוטיקות גדולות מכל מיני ספרים
עברים נכנס לרשות הוצאת „ישרון“

אלבום ארץ ישראל והמושבות
מאת ש. ראפאלאוויץ וזקס. פנין יקר כזה
לא היה עוד בספרותנו.

שבעים וחמש ציורים ממראות
הארץ וממקומות הקדושים
וממושבות אחינו בארה"ק. והולדות
המושבות וראשית היסדותן.

כתוב הוא עברית ואשכנזית.

האלבום הזה ראוי הוא להיות בכל
בית ישראל לנוי ולקשוט.

מחירו 3 רו"כ, בכריכה יפה 3.75 עם
פורטה. למו"ס ואגדות ציוניות הנחה הגונה.
Книгоиз. „Іешурунъ“, Вильна
Verlag „Ieschurun“ Wilno Russland.

בית־מסחר ספרים
ב. צ. שיינפינקעל
ווארשא זלאָטע 63
מוכר, קונה ומחליף כל מיני ספרים
בתנאים נאותים למאד. 50—3 (210)

נור מיט עטליכע רובל
קאן יעדער מענש ביי זיך אויפ'ן אָרט
אגוטע פרנסה איינפיהרען. אבריפ"ליכע
ערקלערונג חנם לכל דורש.
Я Найдичъ, Варшава.

בבית מסחר הספרים
י. ראזומאווסקי בברדיטשוב
ובהמחלקה שלו בוואַרשא נאלעווקי 34
אצל א. ציילענגאלד נמכרים כל מיני
ספרים במקחים נמוכים. (217) 2 50

ביבליותיקה לבני הנעורים (הוצאת „תושיה“):

I לילדים:

1) קובץ שיחות קטן (שיחה) מאת
ר. גוסטפסון, תר' נ. פינס. 2) ידידי
המלך עמינדב (שיחה) — הנ"ל, תר'
הנ"ל. 3) הרועה ובת המלך (אגדה)
—הנ"ל, תר' י. ב. לבנר. 4) א] המלך
אשר שנתו נגזלה, ב] פרחי ששון
(אגדות)—הנ"ל, תר' הנ"ל. 5) ארבעים
שודדים (אגדה ערבית)—תר' מ. סילמן.
6) שלשה אחים (שיחה)—ר. גוסטפסון,
תר' נ. פינס. 7) רחוב הזהב (אגדה
עברית)—ל. ויזל, תר' י. ב. לבנר. 8—10)
א] עשר ואשר, ב] גדול העליליה
(אגדות ערביות)—תר' הנ"ל. 11, 12)
א] גמול ישרים או רחוב מיזל, ב]
הרמב"ם והעלם האלם (אגדות
עבריות) — ל. ויזל, תר' הנ"ל. 13)
ההתבצלות (ספור)—רוטשיק, תר' נ. פינס.
14) הכליף־החסידה (אגדה) — הויף.
תר' י. ב. לבנר. 15) א] פרעה מלך
מצרים (ספור הסטורי) — ד'ספירל, ב]
בלב־ים (אגדה מדרשית)—תר' הנ"ל,
16) איש בלי לב (אגדה אנגלית)—תר'
א. ליבושיצקי. 17) הדיג והדגה
(אגדה בחרוזים) — א. ס. פושקין, תר'
הנ"ל. 18) ל"ג בעומר (ספור) — ש.
דינר. 19) הכלה האמתית (אגדה)
— האחים גרים, תר' ש. ברמן. 20)
יוחנן הנאמן (אגדה) — הנ"ל, תר'
הנ"ל. 21, 22) א] תרח אוהב הכסף
ספור התולים), ב] עשיר אמיל (אגדה)
—תר' מ. סילמן. 23) המלך שלמה
ומשחקי השח־מט (אגדה מזרחית) —
תר' א. ב. 24) לב אבן (אגדה עברית)
—ל. פיליפזון, תר' פ. קפלן. 25) אח
ואחות (ספור)—תר' הנ"ל. 26) גלית
הנדיב (ספור)—תר' א. ליבושיצקי.
27) לבנת שלג (אגדה)—האחים גרים,
תר' ש. ברמן. 28) השד ושלש שערות
הזהב (אגדה) — הנ"ל, תר' הנ"ל.
29) א] בית היער, ב] הנחש הלבן
(אגדות)—הנ"ל, תר' הנ"ל. 30) א]
הברקת, ב] אשר ועני (ספורים)—י. ב.
לבנר. 31—54) כל אגדות ישראל
(חלק א', 24 חוברות) — הנ"ל. 55)
ילד מצל (שיחה)—א. ברוסילובסקי.
56—58) משלי ילדים (3 חוברות) —
שלמן. 59,60 מעשה בנבוכדנצר
שנהפך לדב (ספור) — י. צ. לוין.
61—75) למען אחי הקטנים (שירים
מקוריים ומתרגמים, 15 חוברות) — א.
ליבושיצקי. 76 — 78) מיגון
לשמחה (ספור)—כ. שמידט. תר' י. ב.
לבנר. 79) ימים מקדם (ספור) —
מ. הורליק. 80) ילדים עובדים
(ג' ספורים: 1] יעקב, 2] ימימה,
3] רחבות)—י. גרזובסקי. 81—90)
שיחות ילדים (10 חוברות) — י.
שטינברג. 91—93) למך ולמך
(ספור־אגדה)—י. צ. לוין. 94—95)
נח בתבה (ספור־אגדה) — הנ"ל,
96—97) העצמות היבשות (ספור־
אגדה) — הנ"ל. 98—99) הפחה
הרועה (אגדת בני קדם) — תר' ב.
רובינזק. 100) מעשה בבן מלך
(אגדה)—הנ"ל. 101) א] החסידה,
ב] החידה (אגדות)—האחים גרים, תר' ש.
ברמן. 102) א] יקטן הנבון, ב] זלפה
החכמה, ג] המסחר הטוב (אגדות)—
הנ"ל, תר' הנ"ל. 103) א] מלך הר
הזהב, ב] שלמית ושלמה (אגדות)—
הנ"ל—הנ"ל. 104) א] ארון הזכוכית,
ב] החתן השודד (אגדות)—הנ"ל, תר'
הנ"ל. 105) עפר האילים (אגדה)
—הנ"ל, תר' הנ"ל. 106) בת יחידה
(ספור)—תר' א. ליבושיצקי. 107)
המזמרת הקטנה (ספור)—תר' הנ"ל.
108) א] המשורר העני, ב] דבורה
הזקנה (ספורים)—תר' הנ"ל. 109)
מעשה בשלטן אחד (אגדה ערבית)
—תר' הנ"ל. 110 א] המלאך הגואל,
ב] הכוכבים שאבדו (פנטסיות) — תר'
הנ"ל. 111—155) כל אגדות ישראל
(חלק ב', 45 חוב')—י. ב. לבנר. 156)
צפור־הזהב (אגדה)—האחים גרים, תר'
ש. ברמן. 157) החיט אמיץ הלב
(אגדה) — הנ"ל, תר' הנ"ל. 158)
רמוצה (אגדה)— הנ"ל, תר' הנ"ל.
159) א] כפה ארומה, ב] הקציעה
(אגדות)—הנ"ל, תר' הנ"ל. 160)
רעת האוזים (אגדה) — הנ"ל, תר'
הנ"ל. 161—163) בני המלך והלביא
(אגדה מזרחית, ג' חוב') — תר' ה. ד.
רוזנשטין. 164) דבורה (אגדה)
— תר' פ. קפלן. 165) אי־הסוף
(אגדה)—תר' א. רוזט. 166) חכמה
נפלאה (ספור)—תר' חיים רבינוביץ.
167,168) א] רבי אליעזר בן הורקנוס
(תולדה)—י. מיוחס, ב] מעשה באיש
מופת (ספור) — ק. ל. סילמן. 169,
170) שולמית (אגדה, מימי שלמה מלך
ישראל)—י. שטינברג. 171) א] גבה
מעל גבה (משל), ב] המנדרין
והבגדיחן (בדיחה)—תר' י. ב. לבנר.

מחיר כל נומר 4 ק'. פאר' לכל חוברת או לשלש ביחד
2 ק'; כל 5 נומרים בכרך קטן אחד מכ' בבד אָדום
מחירו 25 ק'. פאר' 4 ק'; כל 10 נומרים בכרך אחד
מכ' 50 ק'. פאר' 6 ק'; כל 15 נומרים בכרך אחד
מכורך הדר בבד 75 ק'. פאר' 10 ק'.
מחיר כל אגדות ישראל מאת י. ב. לבנר (האשר
סטעה"מ) (פורמט קטן) ח"א מכ' הדר 1.15 ר'. פאר' 14
קאפ; ח"ב בשני כרכים מכ' הדר ב"א 1.05 ר'.
פארטא לכ"א 14 קאפ'.
מחיר ילקוט ספורים (י"ד ספורים) מאת י. ב. לבנר
(מאשר סטעה"מ) 56 ק', מכ' הדר 70 ק'. פאר' 10 ק'.

II לנערים:

1] א—ב) מלחמת אחים (ספור ע"פ ו.
הוגא). י. ב. לבנר.
2) ג) אגריפס הראשון (ציור הסטורי).
א. ז. רבינוביץ.
3] ד—ה) השבוי בקוקז (ספור, טולסטוי)
תר' הנ"ל.
4] ו—י) המוהיקני האחרון (ספור ע"פ
קופר). י. ב. לבנר.
5] יא—יג) אי בורניא (ספור מסע ע"פ
מיין־ריד). א. ז. רבינוביץ.
6] יד) בני משה (אגדה). ל. מקלר.
7] טו) הנרחים בירכתי צפון (ספור־
מסע). תר' מ. ס. איזנשטדט.
8] טז—כ) מגבורי האומה (תולדות
ישראל ע"י ביוגרפיות) 5 חוברות:
1) עזרא ונחמיה; 2) שמעון הצדיק ותוניו
בנו; 3) יהודה המכבי; 4) שמעון בן
שטח ושלומית אחותו; 5) הלל הבבלי
(הזקן). ש. ברמן.
9] כא—כה) בן המלך והעני (ספור
ע"פ מרק טוען). 5 חוברות.
י. גרזובסקי.
10) כו—כט) האח העור (ספור ע"פ
גרן). 4 חוברות. י. ב. לבנר.
11] ל) הצעד הראשון (ספור).
תר' פ. קפלן.
12] לא—לה) מחיי הטבע (ספורים
מחיי החיות, פ. ברנדל). 5 חוברות.
תר' י. גרזובסקי.
13] לו—נ) מגבורי האומה (כנ"ל) 15
חוברות: 6) רבן גמליאל הזקן;
7) אלעזר בן חנניה הכהן ויוחנן בן לוי
מגוש חלב; 8) רבי יוחנן בן זכאי
9) רבן גמליאל דיבנה; 10) רבי יהושע
בן חנניה; 11) רבי טרפון; 12) רבי
ישמעאל בן אלישע; 13) רבי עקיבה בן
יוסף; 14) שמעון בר־כוכבא; 15) רבי
מאיר; 16) רבן שמעון בן גמליאל;
17) רבי שמעון בן יוחאי; 18) רבי יוסי
בן חלפתא; 19) רבי יהודה הנשיא,
חוברת א'; 20) רבי יהודה הנשיא,
חוברת ד'. ש. ברמן.
14] נא—נב) הנודד הקטן (ספור, ה.
אמיצים). 2 חוב'. תר' א. ליבושיצקי.
15] נג—נד) ברונא הנודד (ספור).
תר' א. הייבשוביץ.
16] נה) שני המלכים (ספור).
תר' ב. רובינזק.
17] נו) נחל דמעה (אגדה קוקזית).
תר' הנ"ל.
18] נז—נח) יונת המלכה (אגדה).
תר' מ רודיוב.
19] נט—ס) חכמת העמים (מספורי
לבולי). תר' י. גרזובסקי.
20] סא—ע) מגבורי האומה (כנ"ל)
10 חוברות: 1) רבי חנינא בן חמא;
2) רב (אבא אריכא); 3) הנ"ל; 4) שמואל
(ירחינאי); 5) רבי יוחנן בן נפחא; 6)
הנ"ל; 7) רבי שמעון בן לקיש (ריש לקיש);
8) רב הונא ורב יהודה; 9) רבי אבוהו;
10) רבה ורב יוסף. שלמה ברמן.
21] עא—עג) 1) אהבת אם (ספור),
2) יחזקאל (ספור). י. שטינברג.
22] עד) 1) שכולה, 2) כתב הזבובים,
3) האח והאחות, 4) החסיד
והחסידה (מעשיות). הנ"ל.
23] עה) 1) שרח בת אשר, 2) צפורה
(אגדות). י. שטינברג.
24] עו) 1) חץ תשועה, 2) מלת
פלאים (אגדות). הנ"ל.
25] עז) 1) תמרים של "משה עשר,
2) גור הדין (אגדות) הנ"ל.
26] עח, עט) 1) צחוק שפתים (ספור),
2) האיש (ספור) י. ב. לבנר.
27] פ) במקום דרשה (מחזה לילדים).
י. ח. טביוב.
28] פא) נשף פורים (מחזה לילדים
במערכה אחת). מ. מונסביץ.
29] פב) החמסן הקטן (חזיון בעלילה
אחת וחמישה מחזות). מ הורליק.
30] פג—פד) מוכר נער רע (חזיון
בשמונה עשר מחזות). תר' הנ"ל.
31] פה) העניים (חזיון בעלילה אחת
וחמשה מחזות). תר' י. מ. זלקינד.
32] פו—צ) מחיי הטבע (ספורים מחיי
החיות, פ. ברנדל).
תר' י. גרזובסקי.
33] צא) מחיי הילדים בארץ ישראל
(ספורים), חמדה בן־יהודה.

מחיר כל נומר 6 ק'. פאר' לאחד או לשנים 2 ק';
כל 5 נומרים מכ' בכריכה יפה 40 ק'. פאר' 6; כל 10
נומרים מכ' הדר 80 ק'. פאר' 10 ק'.